



ΠΑΙΔΕΙΑ

Τι πληρώνουν
οι Έλληνες



ΚΕΦΪΜ
Μάρκος Δραγούμης

Παιδεία: Τι πληρώνουν οι Έλληνες;

Υπολογισμός κόστους ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια
εκπαίδευση στην Ελλάδα

(Δημόσια και Ιδιωτική δαπάνη)

Συντονιστής: Τάσος Αβραντίνης

Σεπτέμβριος 2018

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εισαγωγή.....	5
2. Τα βασικά μεγέθη της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας στην Ελλάδα	6
3. Το σύστημα δημόσιας χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Συγκρίσεις με τις πρακτικές σε χώρες της Ε.Ε.	8
3.1 Δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας	9
3.2 Δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.....	10
3.3 Δαπάνες μέσω των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	11
3.4 Δαπάνες από Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα για την Εκπαίδευση	12
3.5 Βασικά μοντέλα χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων στις χώρες της Ε.Ε.....	13
4. Μεθοδολογικοί περιορισμοί στην εκτίμηση της δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση	17
5. Εκτίμηση της δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	19
5.1 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τον τακτικό προϋπολογισμό	19
5.2 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από το ΠΔΕ	20
5.3 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τους ΚΑΠ και τον ΦΗΧ των ΟΤΑ... ..	21
5.4 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα	22
5.5 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από όλες τις πηγές: Σύγκριση με διεθνή στοιχεία.....	26
5.6 Η αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών εκπαίδευσης	29
6. Εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Σύγκριση με διεθνή στοιχεία	31
6.1 Το μέγεθος και η διάρθρωση των ιδιωτικών δαπανών εκπαίδευσης.....	32
6.2 Εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	34
6.3 Μεθοδολογικοί περιορισμοί για την εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης	36
6.4 Συγκρίσεις με διεθνή στοιχεία και μελέτες.....	37
7. Μια πρόταση αναμόρφωσης του συστήματος χρηματοδότησης της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	39
Βιβλιογραφικές Αναφορές	43
Ηλεκτρονικές Πηγές.....	44

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Κατανομή σχολικών μονάδων, εκπαιδευτικού και μη εκπαιδευτικού προσωπικού και μαθητών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Δημόσια Εκπαίδευση, 2014)

Πίνακας 2: Ύψος χρηματοδότησης ανά κατηγορία δαπάνης μέσω των ΚΑΠ των ΟΤΑ (στοιχεία 2018)

Πίνακας 3: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τον τακτικό προϋπολογισμό (Στοιχεία, 2015)

Πίνακας 4: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από το Π.Δ.Ε (Στοιχεία, 2015)

Πίνακας 5: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τους ΚΑΠ των ΟΤΑ (Στοιχεία, 2015)

Πίνακας 6: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από την απόδοση του ΦΗΧ των ΟΤΑ (Στοιχεία, 2015)

Πίνακας 7: Χρηματοδότηση δράσεων από το Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» που αφορούν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (βάση απολογισμού απορρόφησης της περιόδου 2007-2014)

Πίνακας 8: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τους πόρους του Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (Στοιχεία, 2014)

Πίνακας 9: Χρηματοδότηση δράσεων από τα ΠΕΠ που αφορούν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (βάση απολογισμού απορρόφησης της περιόδου 2012-14)

Πίνακας 10: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τους πόρους των ΠΕΠ (Στοιχεία, 2014)

Πίνακας 11: Συνολική ετήσια δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από όλες τις επιμέρους πηγές πόρων

Πίνακας 12: Δημόσια δαπάνη ως % του ΑΕΠ σε χώρες της ΕΕ για την πρωτοβάθμια και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (στοιχεία 2013)

Πίνακας 13: Ετήσια ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (σε σταθερές τιμές)

Πίνακας 14: Ετήσια ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (σε σταθερές τιμές)

Πίνακας 15: Μέση ιδιωτική δαπάνη για εκπαίδευση ως % της συνολικής δαπάνης σε χώρες της Ε.Ε.

Πίνακας 16: Βασικές διαστάσεις του αλγόριθμου χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων με βάση τα συστήματα της Ολλανδίας και της Μ. Βρετανίας

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Το μέσο μέγεθος των σχολείων στο Ηνωμένο Βασίλειο

Διάγραμμα 2: Τρόπος μεταβίβασης από τις εθνικές προς τις ενδιάμεσες αρχές (περιφέρειες, δήμοι) των μη μισθοδοτικών για το διδακτικό προσωπικό πόρων για την Εκπαίδευση

Διάγραμμα 3: Χαρακτηριστικά των μαθητών τα οποία λαμβάνονται υπόψη στη διαμόρφωση του αλγόριθμου κατανομής οικονομικών πόρων στις σχολικές μονάδες των χωρών της Ε.Ε.

Διάγραμμα 4: Εξέλιξη της μέσης δημόσιας δαπάνης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά βαθμίδα στις χώρες της ΕΕ για το διάστημα 2007-2015

Διάγραμμα 5: Δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της ΕΕ ανά βαθμίδα (Στοιχεία 2015)

Διάγραμμα 6: Διάρθρωση της ιδιωτικής δαπάνης ανά βαθμίδα (2009, 2013, 2016)

Διάγραμμα 7α: Διάρθρωση δαπανών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά κατηγορία δαπάνης

Διάγραμμα 7β: Διάρθρωση δαπανών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά κατηγορία δαπάνης

1. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο την εκτίμηση του κόστους ανά μαθητή ανά βαθμίδα στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-3). Η εκτίμηση αυτή θα συμπεριλάβει δυο συνιστώσες: α) τη δημόσια και β) την ιδιωτική δαπάνη.

Με τον όρο δημόσια δαπάνη εννοούμε όσα το κράτος με διάφορους τρόπους και για διάφορους λόγους που σχετίζονται με άμεσο (μισθοδοσία εκπαιδευτικού προσωπικού, ανέγερση σχολικής στέγης) ή έμμεσο τρόπο (μεταφορές μαθητών, λειτουργικά έξοδα σχολικών μονάδων) με την εκπαίδευση των μαθητών στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (νηπιαγωγείο και δημοτικό) και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γυμνάσιο, Γενικό Λύκειο και Επαγγελματικό Λύκειο) δαπανά.

Αντίστοιχα με τον όρο ιδιωτική δαπάνη εννοούμε την δαπάνη που καταβάλλουν τα νοικοκυριά για την αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, η ιδιωτική δαπάνη περιλαμβάνει την πληρωμή διδασκτρων για ιδιωτικά σχολεία, την αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών εκτός του τυπικού συστήματος εκπαίδευσης (δηλαδή τη δαπάνη για φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα καθώς και για μαθήματα ξένων γλωσσών) καθώς και άλλες εκπαιδευτικές δαπάνες (πχ. εκπαιδευτικές εκδρομές). Δεν περιλαμβάνονται στην ανάλυση οι δαπάνες για εκπαιδευτικό υλικό (βιβλία, χαρτικά, είδη γραφικής ύλης, κτλ.) καθώς και οι δαπάνες για υπηρεσίες υποστήριξης της εκπαίδευσης (πχ. μεταφορά μαθητών). Η μελέτη αποτελείται από έξι ενότητες. Η πρώτη ενότητα παραθέτει τα βασικά μεγέθη της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τα οποία έχουν άμεση σχέση με τη χρηματοδότηση των αντίστοιχων βαθμίδων (πλήθος σχολικών μονάδων, εκπαιδευτικών και μαθητών ανά βαθμίδα).

Η δεύτερη ενότητα περιγράφει το σύστημα της δημόσιας χρηματοδότησης της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο του Ελληνικού Εκπαιδευτικού συστήματος και το αντιπαραβάλλει με τα αντίστοιχα συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Η τρίτη ενότητα παρουσιάζει ορισμένες βασικές μεθοδολογικές παραδοχές καθώς και ορισμένους περιορισμούς οι οποίοι υπεισέρχονται στις εκτιμήσεις και στους υπολογισμούς της δημόσιας δαπάνης που ακολουθούν.

Η τέταρτη ενότητα παρουσιάζει τις εκτιμήσεις για την δημόσια δαπάνη ανά μαθητή με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία από διάφορες εθνικές πηγές (Υπουργείο Παιδείας, άλλα υπουργεία, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, ΕΛΣΤΑΤ). Οι σχετικές εκτιμήσεις για την Ελλάδα αντιπαραβάλλονται με αντίστοιχες εκτιμήσεις για άλλες χώρες μέλη της Ε.Ε.

Η πέμπτη ενότητα παρουσιάζει τη βασική μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα αλλά και αυτές καθαυτές τις σχετικές εκτιμήσεις και υπολογισμούς. Όπως και στην προηγούμενη ενότητα, έτσι και σε αυτήν τα στοιχεία της ιδιωτικής δαπάνης ανά μαθητή που προκύπτουν για την Ελλάδα αντιπαραβάλλονται με στοιχεία για την ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή σε άλλες χώρες μέλη της Ε.Ε.

Στην έκτη ενότητα της μελέτης περιλαμβάνονται ορισμένες προτάσεις πολιτικής με στόχο τη βελτίωση του συστήματος χρηματοδότησης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την αύξηση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότερης διαχείρισης των σχετικών πόρων.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλα τα στοιχεία που παρατίθενται στην μελέτη προέρχονται από πρωτογενείς πηγές όπως είναι η ΕΛΣΤΑΤ, το Υπουργείο Οικονομικών, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, οι Κρατικοί Προϋπολογισμοί (των ετών 2007 έως και 2017) και Απολογισμοί (των ετών 2005 έως και 2015) καθώς και δευτερογενείς πηγές όπως εκθέσεις του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, του ΙΟΒΕ, και της ΕΕΤΑΑ.

2. Τα βασικά μεγέθη της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ που αφορούν το 2014 (νεότερα στοιχεία δεν έχουν ακόμα δημοσιοποιηθεί στο σχετικό ιστότοπο της ΕΛΣΤΑΤ <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED11/2016>) στην Ελλάδα υπάρχουν **12.831 δημόσιες σχολικές μονάδες**. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε σύγκριση με το 2001 ο αριθμός των σχολικών μονάδων έχει μειωθεί κατά 10.4%. Οι κυριότεροι λόγοι αυτής της τάσης είναι αφενός μεν η σταδιακή κατάργηση των ολιγοθέσιων σχολείων στην Α/μια εκπαίδευση, το κύμα συγχωνεύσεων της περιόδου 2011-2012 καθώς και η καταγραφόμενη μείωση του μαθητικού πληθυσμού λόγω βασικά της υπογεννητικότητας κατά 5.2% την αντίστοιχη περίοδο (το έτος αναφοράς δηλαδή το 2014 ο μαθητικός πληθυσμός της Α/θμιας και της Β/θμιας εκπαίδευσης ανέρχεται σε **1.355.990 άτομα**).

Ωστόσο είναι ενδεικτικό του μη ορθολογικού τρόπου διαχείρισης του εκπαιδευτικού προσωπικού ότι την ίδια περίοδο όπου όπως αναφέρθηκε προηγουμένως το σύνολο των σχολικών μονάδων και του μαθητικού πληθυσμού μειώνονταν, το σύνολο του εκπαιδευτικού προσωπικού έφθασε για το έτος αναφοράς (2014) τους **151.016 εκπαιδευτικούς** σημειώνοντας αύξηση σε σχέση με το 2002 κατά 6.9% (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, 2017). Το αποτέλεσμα

δε αυτό καθίσταται ακόμα πιο εντυπωσιακό καθώς η σχετική τάση έχει σχετικώς διορθωθεί μέσω της αναστολής των προσλήψεων προσωπικού λόγω της οικονομικής κρίσης η οποία ενέσκηψε από το 2008 και εντεύθεν.

Στον Πίνακα 1 παρατίθενται τα αναλυτικά στοιχεία σχετικά με το πλήθος των σχολικών μονάδων, των εκπαιδευτικών, του μη εκπαιδευτικού προσωπικού (διοικητικοί, ειδικοί επιστήμονες, κλπ) οι οποίοι εργάζονται στην Εκπαίδευση, και των μαθητών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα.

Πίνακας 1: Κατανομή σχολικών μονάδων, εκπαιδευτικού και μη εκπαιδευτικού προσωπικού και μαθητών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Δημόσια Εκπαίδευση, 2014)

Βαθμίδα	Μονάδες	Εκπαιδευτικοί	Μη εκπαιδευτικό προσωπικό	Μαθητές
Νηπιαγωγεία (ISCED 0)	5.161	12.877	4.455	151.019
Δημοτικά (ISCED 1)	4.313	65.329	7.651	586.111
Γυμνάσιο (ISCED 2)	1.696	36.645	2.692	296.347
Γενικό Λύκειο (ISCED 3A)	1.213	22.625	1.884	227.933
Επαγγελματικό Λύκειο (ISCED 3B)	448	13.540	757	94.580
Σύνολο	12.831	151.016	17.439	1.355.990

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014

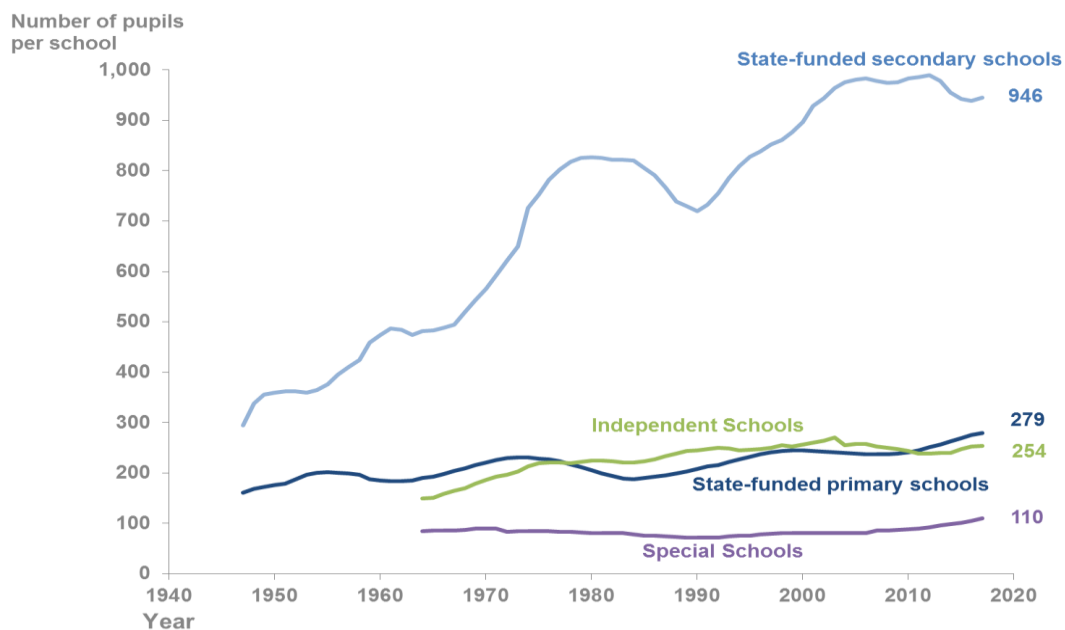
Ωστόσο θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί πως από το σύνολο των εκπαιδευτικών σύμφωνα με στοιχεία της έκθεσης του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (2017) **συνολικά 14.047 εκπαιδευτικοί οι οποίοι ισοδυναμούν με το 9.3% του συνολικού αριθμού των εκπαιδευτικών βρίσκονταν το 2014 εκτός τάξης** (απόντες ή αποσπασμένοι σε άλλες θέσεις).

Επίσης μια δεύτερη παρατήρηση που μπορεί να γίνει με βάση τα στοιχεία του παραπάνω Πίνακα είναι πως το μέσο μέγεθος μιας Ελληνικής σχολικής μονάδας είναι 29 περίπου μαθητές για τα Νηπιαγωγεία, 135 μαθητές για τα Δημοτικά, 174 μαθητές για τα Γυμνάσια, 187 μαθητές για τα Γενικά Λύκεια και 211 μαθητές για τα ΕΠΑΛ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας του Αργυρίου, (2017) η ελαχιστοποίηση του μέσου κόστους ανά μαθητή αντιστοιχεί σε μέγεθος Γυμνασίων περίπου 400 μαθητών.

Συγκρινόμενα αυτά τα μεγέθη με τα αντίστοιχα διεθνή προκύπτει άμεσα το συμπέρασμα πως τα Ελληνικά σχολεία είναι πολύ μικρότερα από τα σχολεία άλλων χωρών (κατακερματισμός του σχολικού δικτύου). Όπως φαίνεται για παράδειγμα στο διάγραμμα 1 το μέσο μέγεθος

σχολείου στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι 279 μαθητές για τα Δημοτικά (περίπου διπλάσιου μεγέθους από τα αντίστοιχα Ελληνικά σχολεία) και 946 μαθητές για τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (περίπου 4.5 φορές μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα Ελληνικά σχολεία). Επίσης σύμφωνα με στοιχεία του δικτύου Ευρυδίκη το μέσο μέγεθος του Γυμνασίου στις χώρες της Ε.Ε. είναι 642 μαθητές (δηλαδή 3.7 φορές μεγαλύτερα από το μέσο μέγεθος Γυμνασίου στην Ελλάδα).

Διάγραμμα 1: Το μέσο μέγεθος των σχολείων στο Ηνωμένο Βασίλειο



Πηγή: UK School Census

3. Το σύστημα δημόσιας χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Συγκρίσεις με τις πρακτικές σε χώρες της Ε.Ε.

Οι δημόσιες δαπάνες για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα καλύπτονται από τρεις πηγές χρηματοδότησης:

- τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας,
- το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (βασικά του Υπουργείου Παιδείας, αλλά σε μικρότερο βαθμό και άλλων υπουργείων όταν αφορούν την εκπαίδευση),

- τα ποσά των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δηλαδή των Δήμων και των Περιφερειών (τα οποία καταγράφονται στον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών).

Οι δαπάνες του **Τακτικού Προϋπολογισμού** του Υπουργείου Παιδείας για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση καταγράφονται σε τρεις διαφορετικές πηγές:

(i) Τις Κεντρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (κωδικοί 210 και 220) του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας στις οποίες αντιστοιχεί το 99.3% των σχετικών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού.

(ii) Τις Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, στις οποίες αντιστοιχεί το 0.7% των σχετικών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και

(iii) Τις Περιφερειακές Υπηρεσίες (Γενικές Γραμματείες Περιφερειών) από τις οποίες τα τελευταία χρόνια έχει μηδενιστεί το ποσοστό των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού που κατευθύνεται στην εκπαίδευση.

Οι πραγματοποιηθείσες (κατά έτος) δαπάνες για την εκπαίδευση (χρηματοδότηση της εκπαίδευσης) δημοσιοποιούνται από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους στους Ετήσιους Απολογισμούς.

Εκτός από τις δημόσιες δαπάνες από εθνικούς πόρους, στη συνολική χρηματοδότηση του συστήματος θα πρέπει να συνυπολογιστούν και οι ευρωπαϊκοί πόροι (π.χ. Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2007-2013»).

3.1 Δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας

Πρόκειται για τη σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης του Εκπαιδευτικού συστήματος.

Περίπου το 71% των συνολικών πόρων που κατευθύνονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση προέρχεται από αυτή την πηγή.

Οι πληρωμές του τακτικού προϋπολογισμού των Κεντρικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας οι οποίες όπως αναφέρθηκε και παραπάνω αποτελούν το 99.3% των συνολικών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού κατανομούνται σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του 2015 σε επιμέρους δαπάνες ως εξής:

A) Πληρωμές για υπηρεσίες (κωδικός Κ.Α.0000 ο οποίος αντιστοιχεί βασικά σε μισθοδοσίες προσωπικού) σε ποσοστό 89.8%.

B) Πληρωμές αγαθών και Κεφαλαιουχικού Εξοπλισμού (κωδικός Κ.Α.1.000 ο οποίος αντιστοιχεί βασικά σε αγορές εξοπλισμού για τα σχολεία) σε ποσοστό 1.12%.

Γ) Πληρωμές μεταβιβαστικές (κωδικός Κ.Α.2000 ο οποίος αντιστοιχεί βασικά σε επιχορηγήσεις όλων των εποπτευόμενων από το Υπουργείο Παιδείας Ν.Π.Δ.Δ και Ν.Π.Ι.Δ.) σε ποσοστό 8.74%.

Δ) Εξόφληση απλήρωτων υποχρεώσεων παρελθόντων οικονομικών ετών (κωδικός Κ.Α.9000) σε ποσοστό 0.34%.

Παράλληλα οι πληρωμές του τακτικού προϋπολογισμού των Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας αντιστοιχούν όπως ήδη αναφέρθηκε στο 0.7% των συνολικών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού σύμφωνα με τα στοιχεία του 2015 και αντιστοιχούν στα έξοδα λειτουργίας περιφερειακών δομών του Υπουργείου όπως είναι οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και οι Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η Εκκλησιαστική Εκπαίδευση και τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα.

3.2 Δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Οι δαπάνες του Π.Δ.Ε αντιστοιχούν σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του προϋπολογισμού του 2015, **περίπου στο 9.5% των συνολικών δημόσιων δαπανών για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση**. Ο προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων καλύπτει δαπάνες παγίου κεφαλαίου, δηλαδή αγορές - απαλλοτριώσεις ακινήτων, κατασκευές - επισκευές κτιρίων και εγκαταστάσεων και προμήθειες εξοπλισμού και εργαστηρίων.

Το 2015 σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη ετήσια έκθεση για την Εκπαίδευση του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, (2017) οι πραγματοποιηθείσες πληρωμές του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων στον τομέα της εκπαίδευσης/ κατάρτισης/ έρευνας & τεχνολογίας επιμερίστηκαν σε δύο γενικές κατηγορίες: (α) σε πληρωμές για έργα χρηματοδοτούμενα από εθνικούς πόρους (Κ.Α. 8200) που το συγκεκριμένο οικονομικό έτος αντιστοιχούσαν στο 7,8% (ή 95,4 εκ.€) των συνολικών αντίστοιχων πληρωμών, και (β) σε πληρωμές για έργα χρηματοδοτούμενα από κοινοτικούς πόρους (Κ.Α. 8300) που το συγκεκριμένο οικονομικό έτος αντιστοιχούσαν στο 92,2% (ή 1.134,3 εκ.€) των συνολικών πληρωμών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για την εκπαίδευση/ κατάρτιση/ έρευνα & τεχνολογία.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε αυτή την κατηγορία δαπανών συμποσούται τόσο το ΠΔΕ του Υπουργείου Παιδείας, όσο και το ΠΔΕ άλλων φορέων και υπουργείων που αφορούν στην Εκπαίδευση.

3.3 Δαπάνες μέσω των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Τα ποσά των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατευθύνονται μέσω του τμήματος Επιχορηγήσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών προς την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι δαπάνες που καλύπτονται απ' τους πόρους αυτούς περιλαμβάνουν:

- μεταφορά μαθητών
- σίτιση μαθητών μουσικών σχολείων
- μισθώματα σχολείων
- επισκευή και συντήρηση σχολείων
- μισθοδοσία σχολικών τροχονόμων
- μισθοδοσία σχολικών φυλάκων
- μισθοδοσία καθαριστριών
- λειτουργικές δαπάνες σχολείων
- μαθητικές εστίες

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΤΑΑ τα οποία μας χορηγήθηκαν έπειτα από προσωπική επικοινωνία οι βασικές κατηγορίες δαπανών από αυτή την πηγή μαζί με το αντίστοιχο ύψος της χρηματοδότησης απεικονίζονται στον Πίνακα 2.

**Πίνακας 2: Ύψος χρηματοδότησης ανά κατηγορία δαπάνης μέσω των ΚΑΠ των ΟΤΑ
(στοιχεία 2018)**

Κατηγορία δαπάνης	Ύψος χρηματοδότησης (εκ€)
Μεταφορά μαθητών*	170,0
Λειτουργικές δαπάνες σχολείων	100,0
Συντήρηση σχολικών κτιρίων	20,0
Μισθοδοσία σχολικών καθαριστριών	15,8
Σίτιση μαθητών μουσικών σχολείων	4,0
Μαθητικές εστίες	4,0
Σύνολο	313,8

*Μόνο αυτή η δαπάνη πραγματοποιείται μέσω των ΚΑΠ των περιφερειών. Όλες οι άλλες πραγματοποιούνται μέσω των ΚΑΠ των Δήμων.

Το ύψος της εν λόγω δαπάνης για το 2018 ανέρχεται στα 313,8 εκ€ και σε μεγάλο βαθμό παρέμεινε σταθερό, τουλάχιστον για τα τρία τελευταία χρόνια. Το συνολικό αυτό ποσό υπολείπεται σημαντικά όλων των υπόλοιπων πηγών χρηματοδότησης και αντιστοιχεί περίπου **στο 7% της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση**. Οι εν λόγω πόροι κατανέμονται από το Υπουργείο Εσωτερικών στους ΟΤΑ και από εκεί μέσω των Σχολικών Επιτροπών που λειτουργούν ανά Δήμο στα σχολεία του Δήμου. Αποτελούν σταθερό έσοδο των ΟΤΑ, το οποίο δεν μπορεί να διατεθεί για άλλες ανάγκες. Η κατανομή τους γίνεται κατά 30% με βάση τον αριθμό των τμημάτων των σχολείων και κατά 70% με βάση τον αριθμό των μαθητών των σχολείων.

Οι ΟΤΑ έχουν επίσης τη δυνατότητα να επιχορηγούν τα σχολεία (μέσω των σχολικών επιτροπών) μέσω των τακτικών τους εσόδων ή να πληρώνουν δαπάνες για λογαριασμό τους, εφόσον βέβαια δεν επαρκούν οι προηγούμενες πηγές εσόδων ή ο ΟΤΑ επιθυμεί να συμβάλλει στην αναβάθμιση των σχολείων του.

Τέλος υπάρχει ένα φορολογικό έσοδο των ΟΤΑ, το οποίο είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί για την χρηματοδότηση των σχολικών μονάδων (λειτουργικές δαπάνες και έργα). Πρόκειται για το φόρο ηλεκτροδοτούμενων χώρων, ο συντελεστής του οποίου είναι δυνατόν να αυξάνεται κατά 25%, προκειμένου το πρόσθετο αυτό έσοδο να διατίθεται αποκλειστικά για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών και τη συντήρηση των σχολείων (άρθρο 13, παρ. 6β του Ν.1892/1990).

Η συνεισφορά των δυο τελευταίων πηγών (έκτακτη επιχορήγηση και φόρος ηλεκτροδοτούμενων χώρων) στη δημόσια χρηματοδότηση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν μπορεί να υπολογιστεί καθώς δεν υπάρχουν κεντρικά διαθέσιμα τα αντίστοιχα στοιχεία. Ωστόσο από μια μικρή ενδεικτική διαδικτυακή έρευνα στις σχετικές αποφάσεις ορισμένων αντιπροσωπευτικών Δήμων στη ΔΙΑΥΓΕΙΑ προκύπτει ότι κατά μέσο όρο κάθε σχολική μονάδα λαμβάνει περίπου 3.500€ από την απόδοση του ΦΗΧ (Φόρου Ηλεκτροδοτούμενων Χώρων).

Σε κάθε περίπτωση είναι βέβαιο πως τόσο οι πόροι από το ΦΗΧ όσο και από τις έκτακτες επιχορηγήσεις των Δήμων αποτελούν μικρό μόνο τμήμα της σχετικής χρηματοδότησης και άρα ο μη συνυπολογισμός του δεν επηρεάζει σημαντικά την γενική εκτίμηση.

3.4 Δαπάνες από Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα για την Εκπαίδευση

Την περίοδο 2007-2015 η υλοποίηση σημαντικών πιλοτικών δράσεων για την προαγωγή της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της ελληνικής εκπαίδευσης χρηματοδοτήθηκε από

το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2007-2013» το οποίο επεκτάθηκε κατά δυο έτη (2014 & 2015). Ο συνολικός προϋπολογισμός αυτού του προγράμματος αντιστοιχεί **στο 12.5% περίπου της συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.**

Οι βασικοί άξονες που αφορούν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το Ε.Π είναι:

- Το Πρόγραμμα του «Νέου Σχολείου»
- Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Τα νέα προγράμματα σπουδών
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών
- Η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας/Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών
- Η προαγωγή της ξενόγλωσσας εκπαίδευσης
- Άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα και δίκτυα και
- Η ειδική αγωγή

Παράλληλα στην ίδια κατηγορία θα πρέπει να ενταχθούν οι πόροι που διατίθενται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) προκειμένου να συγχρηματοδοτηθούν μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) έργα που αφορούν στις υποδομές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όπως χαρακτηριστικά είναι:

- έργα σχολικής στέγης (κατασκευή νέων σχολείων και προσθήκες και βελτιώσεις υφιστάμενων)
- εξοπλισμός ειδικών σχολείων για ΑμεΑ.

3.5 Βασικά μοντέλα χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων στις χώρες της Ε.Ε.

Τα βασικά μοντέλα χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων στις χώρες της Ε.Ε. χαρακτηρίζονται από:

α) τα πόσα και ποια επίπεδα διοίκησης εμπλέκονται στις μεταβιβάσεις των σχετικών οικονομικών πόρων και

β) το τι είδους δαπάνες αφορούν αυτές οι μεταβιβάσεις.

Ως προς το πρώτο κριτήριο διακρίνονται τέσσερα επίπεδα:

- i) το εθνικό/κεντρικό,
- ii) το ενδιάμεσο περιφερειακό,
- iii) το τοπικό επίπεδο του Δήμου και
- iv) της σχολικής μονάδας.

Ως προς το δεύτερο κριτήριο οι δαπάνες διακρίνονται σε αυτές που αφορούν:

- i) τη μισθοδοσία του προσωπικού (διδασκτικού κυρίως),
- ii) τα λειτουργικά αγαθά και υπηρεσίες και
- iii) τα κεφαλαιουχικά αγαθά.

Οι δαπάνες για **μισθοδοσία του διδακτικού προσωπικού αφορούν κατά μέσο όρο το 70% των δημόσιων δαπανών για την Εκπαίδευση ανάμεσα στις χώρες μέλη της Ε.Ε.** (σε παρόμοιο ποσοστό κυμαίνεται η σχετική δαπάνη και στην Ελλάδα). Σε περισσότερες από το ένα τρίτο των χωρών της Ε.Ε. τα Υπουργεία σε κεντρικό επίπεδο μεταφέρουν τους πόρους για τη μισθοδοσία του προσωπικού απευθείας στα σχολεία (Ιρλανδία, Ισπανία, Κροατία, Κύπρος, Ολλανδία, Πορτογαλία και Σλοβενία) ή πληρώνουν απευθείας τα ίδια τους μισθούς των εκπαιδευτικών (Βέλγιο, Γερμανία, Ιταλία, Ουγγαρία, Μάλτα).

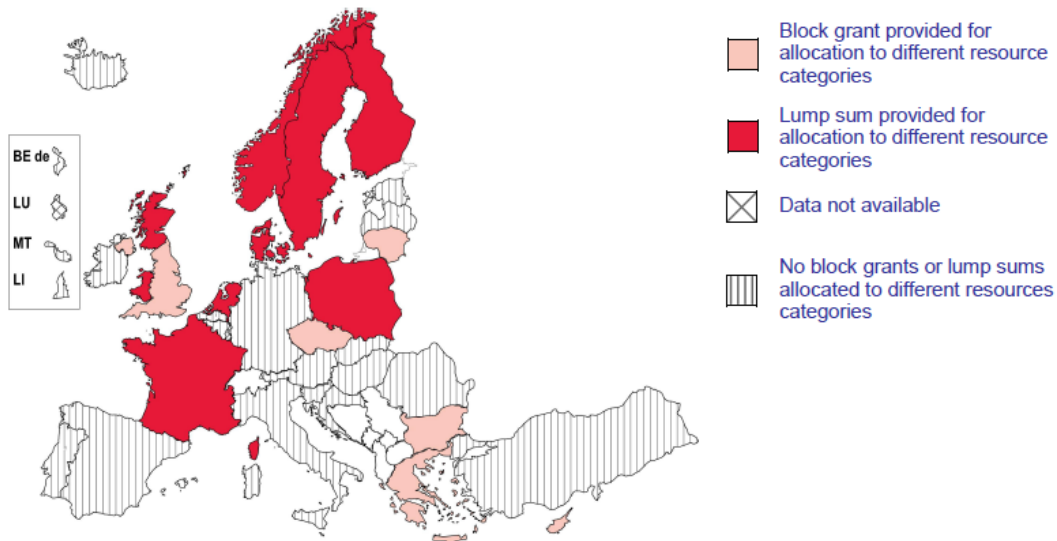
Αντίθετα για τη μεταφορά της **μισθοδοσίας του μη διδακτικού προσωπικού** στις περισσότερες χώρες μεσολαβούν ενδιάμεσα διοικητικά επίπεδα. Επίσης κατά τη μεταβίβαση των πόρων για **λειτουργικά αγαθά και υπηρεσίες** καθώς και για **κεφαλαιουχικά αγαθά** εμπλέκονται δυο ή ακόμα και τρία ενδιάμεσα διοικητικά επίπεδα στην πλειοψηφία των χωρών. Γενικά πάντως υπάρχει μεγάλη ποικιλομορφία σχετικών συστημάτων σε επίπεδο Ε.Ε. Συνήθως για την κάλυψη των μη μισθοδοτικών αναγκών των σχολείων οι κεντρικές αρχές (Υπουργεία) χρηματοδοτούν με ένα συνολικό εφάπαξ ποσό (lump sum) τα ενδιάμεσα διοικητικά επίπεδα (Περιφέρειες ή Δήμοι), οι οποίοι με τη σειρά τους και με βάση δικά τους κριτήρια και προτεραιότητες χρηματοδοτούν τις σχολικές μονάδες εντός των ορίων τους. Το συνολικό ποσό που λαμβάνουν τα ενδιάμεσα διοικητικά επίπεδα μπορεί να αφορά την κάλυψη αδιαφοροποίητα πολλών τομέων ταυτόχρονα όπως η υγεία, η παιδεία, οι εγκαταστάσεις αναψυχής, κλπ οπότε η κατανομή του ανάμεσα σε αυτούς τους τομείς είναι και αυτό πεδίο απόφασης του ενδιάμεσου διοικητικού επιπέδου. Σε κάποιες ωστόσο περιπτώσεις το ποσό που αντιστοιχεί στην Εκπαίδευση και το οποίο μεταφέρεται από τις κεντρικές αρχές στις ενδιάμεσες είναι καθορισμένο και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για άλλους λόγους. Ωστόσο και σε αυτή την περίπτωση οι τοπικές αρχές μπορούν να κατανείμουν το κονδύλι για την Εκπαίδευση ανάμεσα στις διαφορετικές κατηγορίες δαπανών (λειτουργικές δαπάνες, εκπαιδευτικό υλικό, παροχή υπηρεσιών μαθητικής μέριμνας, κλπ) όπως αυτές το κρίνουν σκόπιμο.

Παράλληλα σε πολλές περιπτώσεις οι ενδιάμεσες αρχές (περιφέρειες, δήμοι) μπορούν να συνεισφέρουν και μέρος από τους δικούς τους ίδιους πόρους με βάση την τοπική φορολογία για την περαιτέρω ενίσχυση των πόρων που διατίθενται στα σχολεία. Στο Διάγραμμα 2 που

ακολουθεί παρουσιάζεται το τι ισχύει σε κάθε χώρα ανάλογα με τον τρόπο μεταβίβασης των μη μισθοδοτικών πόρων των σχολείων στις διάφορες χώρες της Ε.Ε.

Διάγραμμα 2: Τρόπος μεταβίβασης από τις εθνικές προς τις ενδιάμεσες αρχές (περιφέρειες, δήμοι) των μη μισθοδοτικών για το διδακτικό προσωπικό πόρων για την Εκπαίδευση

Countries in which intermediate authorities receive a lump sum or block grant and allocate it to different resource categories (staff, operational and capital goods)



Source: Eurydice.

Πηγή: Eurydice

Ανεξάρτητα ωστόσο από τον τρόπο της μεταβίβασης των πόρων στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. **υφίσταται ένας αλγόριθμος** με βάση τον οποίο υπολογίζονται οι πόροι που πρέπει να μεταβιβαστούν σε μια σχολική μονάδα (Lenačić, 2008). Αυτό ισχύει κατά κόρον για τις δαπάνες μισθοδοσίας του διδακτικού προσωπικού (δεδομένου ότι υπάρχει μια σχετική σταθερή αναλογία μαθητών ανά εκπαιδευτικό σε κάθε σχολική μονάδα) καθώς και για τις λειτουργικές δαπάνες και τα αγαθά. Ωστόσο δεν ισχύει για τις κεφαλαιουχικές δαπάνες οι οποίες διαμορφώνονται με βάση εκτιμήσεις για την αναγκαιότητα/σκοπιμότητά τους ή τη διαθεσιμότητα επιπλέον πόρων.

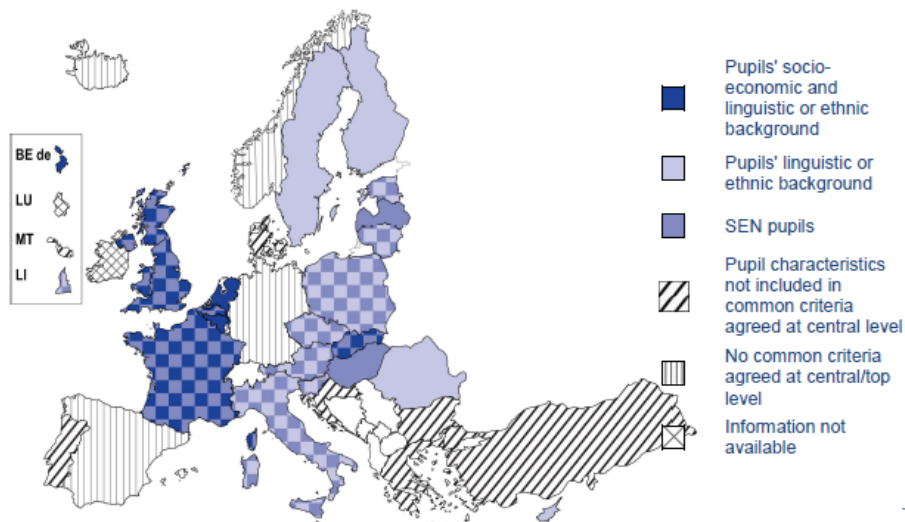
Ο αλγόριθμος που χρησιμοποιείται σε όλες τις περιπτώσεις λαμβάνει υπόψη του το πλήθος των μαθητών ή/και το πλήθος των εκπαιδευτικών που φοιτούν ή/και υπηρετούν αντίστοιχα σε μια σχολική μονάδα. Ωστόσο στις περισσότερες των περιπτώσεων, όχι όμως και στην περίπτωση της Ελλάδας, λαμβάνονται επιπλέον υπόψη για τη διαμόρφωση του αλγορίθμου κριτήρια όπως τα χαρακτηριστικά της επιμέρους σχολικής μονάδας (γεωγραφική ζώνη,

παλαιότητα, κλπ) καθώς και του είδους των μαθητών που φοιτούν σε αυτή (πλήθος μαθητών από μειονεκτούσες κοινωνικές ομάδες). Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις οι ενδιαμέσες αρχές μπορούν να προσθέσουν κριτήρια στον εθνικό αλγόριθμο ώστε να ανταποκριθεί αυτός καλύτερα στις ανάγκες των τοπικών σχολείων.

Στο Διάγραμμα 3 που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατάσταση ως προς τα κριτήρια που αφορούν τους μαθητές και που λαμβάνονται υπόψη στη διαμόρφωση του αλγόριθμου κατανομής οικονομικών πόρων στις σχολικές μονάδες των χωρών της Ε.Ε..

Διάγραμμα 3: Χαρακτηριστικά των μαθητών τα οποία λαμβάνονται υπόψη στη διαμόρφωση του αλγόριθμου κατανομής οικονομικών πόρων στις σχολικές μονάδες των χωρών της Ε.Ε.

Pupil characteristics taken into account in determining the level of resources contributing to teaching and non-teaching staff, primary and general secondary education, 2013/14



Source: Eurydice.

Πηγή: Eurydice

Με βάση την ιδέα της χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων βάσει αλγορίθμου, και την κατανομή των πόρων από τις διάφορες χρηματοδοτικές πηγές η οποία αναλύεται στις επόμενες ενότητες παρουσιάζεται στην ενότητα 7 μια συνολική πρόταση αναμόρφωσης του συστήματος χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στην Ελλάδα.

4. Μεθοδολογικοί περιορισμοί στην εκτίμηση της δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Οι εκτιμήσεις για τη δημόσια δαπάνη ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι οποίες γίνονται από διάφορους φορείς όπως η Ελληνική Στατιστική Αρχή, ο ΟΟΣΑ, η Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ε.Ε., το Δίκτυο ΕΥΡΙΔΙΚΗ το οποίο τροφοδοτείται με στοιχεία από τα Εθνικά Υπουργεία Παιδείας, κλπ σε όλες τις περιπτώσεις διαφέρουν και μπορεί να αποκλίνουν μεταξύ τους ακόμα και μέχρι ποσοστού 15-20%.

Οι αποκλίσεις αυτές στηρίζονται σε διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις τις οποίες εφαρμόζει ο κάθε φορέας για τον υπολογισμό/εκτίμηση του συγκεκριμένου δείκτη. Οι βασικότερες από αυτές τις διαφορές στις αντίστοιχες μεθοδολογικές προσεγγίσεις συνίστανται στα εξής:

1. Διαφορετική χρονική βάση σύγκρισης
2. Συνυπολογισμό διαφορετικών κατηγοριών δαπανών που συμβάλλουν στη διαμόρφωση του δείκτη (π.χ. υπολογισμός δαπανών μόνο του τακτικού προϋπολογισμού και αγνόηση όλων των υπολοίπων κατηγοριών δαπανών)
3. Μη συγκρίσιμη μορφή παρουσίασης των δεδομένων από όλες τις πηγές χρηματοδότησης. Για παράδειγμα στον κρατικό προϋπολογισμό η Προσχολική εκπαίδευση (ISCED0), η Μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευση (ISCED 4), καθώς και η Επαγγελματική Εκπαίδευση (ISCED 3B ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ/ΣΕΚ) δεν καταγράφονται στον κρατικό προϋπολογισμό ως Ειδικός Φορέας, αλλά η χρηματοδότησή τους ενσωματώνεται αντίστοιχα στις πληρωμές Τακτικού Προϋπολογισμού για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
4. Μη εμφανής κατανομή ορισμένων κατηγοριών δαπανών ανά βαθμίδα. Για παράδειγμα στις δαπάνες του Π.Δ.Ε δεν γίνεται διάκριση ανά βαθμίδα εκπαίδευσης.
5. Μεγάλη ετερογένεια στα συστήματα χρηματοδότησης όπως καταγράφηκε στην υποενότητα 3.5, η οποία δεν επιτρέπει αξιόπιστες πάντα διεθνείς συγκρίσεις.

Χαρακτηριστική όλων των παραπάνω περιορισμών είναι η επισήμανση στα γενικά σχόλια της αναφοράς του Δικτύου Ευρυδίκη (Eurydice, 2013) ότι «σε ορισμένες χώρες, όπως στην Ελλάδα, τη Γαλλία, την Ουγγαρία και την Πολωνία, δεν διατίθενται, ακόμα και σε κεντρικό επίπεδο, αρκετά στοιχεία που αφορούν στις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση. Μέρος του προβλήματος οφείλεται στις διαφορετικές πηγές καταγραφής των συγκεκριμένων δαπανών, για παράδειγμα μεταξύ διαφορετικών Υπουργείων που εμπλέκονται στον προϋπολογισμό της δημόσιας εκπαίδευσης». Στο επεξηγηματικό σημείωμα του Δικτύου ειδικά για την Ελλάδα αναφέρονται επιπλέον τα ακόλουθα, τα οποία είναι ιδιαίτερα

διαφωτιστικά για την περιπλοκότητα του Ελληνικού συστήματος χρηματοδότησης της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:

«[Τα οικονομικά στοιχεία της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευσης] σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης καλύπτονται από το Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, το Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού, τον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων ενώ σε επίπεδο Περιφερειακής Κυβέρνησης καλύπτονται σε 10 από τις 13 Διοικητικές Περιφέρειες της χώρας. Οι Κεντρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας & Θρησκευμάτων λειτουργούν ως υποστηρικτική δομή όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Ο προϋπολογισμός των εισαγωγικών εξετάσεων στην ανώτατη εκπαίδευση δεν μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε συγκεκριμένη βαθμίδα της εκπαίδευσης, και έχει ενταχθεί στην ομαδοποιημένη κατηγορία ISCED 3&5, ενώ σε πολλές περιπτώσεις, όπως της έκδοσης των σχολικών βιβλίων, δεν είναι δυνατή η διάκριση της σχετικής δαπάνης σε επιμέρους κατηγορία δαπάνης ή βαθμίδα εκπαίδευσης. Δεν περιλαμβάνονται στην καταγραφή οφειλές προηγούμενων ετών που μεταφέρονται σε επόμενα έτη. Τα λειτουργούντα συγχρηματοδοτούμενα Επιχειρησιακά Προγράμματα είναι πολυετούς διάρκειας και οι ετήσιες αναθεωρήσεις τους καθορίζονται από την επίδοση (απορροφητικότητα) των δικαιούχων. Επομένως, το ύψος της δαπάνης των επιχειρησιακών προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) βασίζεται στην αναθεώρηση του 2014 και όχι στον αρχικό προϋπολογισμό τους».

Με βάση τους παραπάνω περιορισμούς η εκτίμηση της δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή καθίσταται μια εξαιρετικά επίπονη διαδικασία με εγγενείς στον υπολογισμό της αρκετές ασάφειες. Ωστόσο συνδυάζοντας κανείς στοιχεία από διαφορετικές πηγές μπορεί να καταλήξει σε μια κατά το δυνατόν πλησιέστερη στην πραγματικότητα τιμή για το συγκεκριμένο δείκτη. Εν προκειμένω η δημόσια δαπάνη ανά μαθητή θα επιχειρηθεί να εκτιμηθεί με συνυπολογισμό των στοιχείων από όσο το δυνατόν περισσότερες διαθέσιμες πηγές και πάντοτε κάνοντας αναφορά στις ειδικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις εκτίμησης του δείκτη για κάθε πηγή.

5. Εκτίμηση της δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η εκτίμηση του μεγέθους της δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή θα επιχειρηθεί να γίνει ανά βαθμίδα εκπαίδευσης (ISCED 0-3) και αφού ληφθούν υπόψη όλες οι πηγές χρηματοδότησης οι οποίες αναφέρονται στην ενότητα 3.

Ωστόσο στην περίπτωση που τα διαθέσιμα στοιχεία ανά πηγή χρηματοδότησης δεν εμφανίζονται ανά βαθμίδα εκπαίδευσης θα γίνει επιμερισμός μεταξύ των διαφορετικών βαθμίδων αναλογικά με το πλήθος των μαθητών που φοιτούν σε κάθε μία από αυτές ή το πλήθος των σχολικών μονάδων ανάλογα με το τι είναι ακριβέστερο κάθε φορά με βάση τον τρόπο κατανομής της εκάστοτε δαπάνης. Στη συνέχεια αναλύεται η δημόσια δαπάνη ανά μαθητή για κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα ανά πηγή χρηματοδότησης.

5.1 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τον τακτικό προϋπολογισμό

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του Πίνακα 3 η μέση δημόσια δαπάνη ανά μαθητή από πόρους του τακτικού προϋπολογισμού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι 2035,5€ ενώ η αντίστοιχη μέση δημόσια δαπάνη ανά μαθητή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυξάνεται σε 2.486,6€.

Εάν τα ποσά αυτά συγκριθούν με τα προ κρίσης αντίστοιχα ποσά (έτος αναφοράς 2009 όπου και εμφανίζεται το μέγιστο της δημόσιας δαπάνης) προκύπτει το συμπέρασμα ότι στη μεν πρωτοβάθμια εκπαίδευση η δημόσια δαπάνη ανά μαθητή με βάση τους διατιθέμενους πόρους από τον κρατικό προϋπολογισμό **έχει μειωθεί κατά 1.000€ ή 32.9% στη δευτεροβάθμια κατά 1.872€ ή 43%**. Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για πολύ μεγάλες μειώσεις οι οποίες σε μεγάλο βαθμό αντανακλούν τη μείωση της μισθοδοτικής δαπάνης λόγω του συνδυαστικού αποτελέσματος της μείωσης του αριθμού των μονίμων εκπαιδευτικών και της μείωσης των αποδοχών τους.

**Πίνακας 3: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τον τακτικό προϋπολογισμό
(Στοιχεία, 2015)**

Βαθμίδα	Συνολική χρηματοδότηση (εκ €)	Μαθητές	Δαπάνη ανά μαθητή (€)
Νηπιαγωγεία (ISCED 0)	307,4	151.019	2.035,5
Δημοτικά (ISCED 1)	1.193,1	586.111	2.035,5
Γυμνάσιο (ISCED 2)	736,9	296.347	2.486,6
Γενικό Λύκειο (ISCED 3A)	566,8	227.933	2.486,6
Επαγγελματικό Λύκειο (ISCED 3B)	235,2	94.580	2.486,6
Σύνολο/Μ.Ο	3.039,4	1.355.990	2241,4

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών-Γενικό Λογιστήριο του Κράτους – Κρατικός Προϋπολογισμός του 2015.

5.2 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από το ΠΔΕ

Οι δαπάνες για εκπαίδευση στο ΠΔΕ δεν επιμερίζονται ανά βαθμίδα. Ωστόσο η δημόσια δαπάνη ανά μαθητή από αυτή την πηγή μπορεί να προσεγγιστεί με βάση τις εξής δυο υποθέσεις/παραδοχές:

1. Η αναλογία των πόρων του τακτικού προϋπολογισμού που αντιστοιχεί στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση προς το σύνολο των πόρων για όλη την εκπαίδευση σε μεγάλο βαθμό διατηρείται και στην κατανομή του ΠΔΕ και
2. Η κατανομή ανά βαθμίδα των πόρων αυτής της πηγής γίνεται κατ' αναλογία με το πλήθος των μαθητών που φοιτούν σε αυτή.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του προϋπολογισμού του 2015 από το ΠΔΕ του Υπουργείου Παιδείας καταγράφονται για εκπαίδευση συνολικά 588,6εκ€. Θεωρώντας πως με βάση την πρώτη παραπάνω υπόθεση κατευθύνεται το 70% των σχετικών πόρων στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση προκύπτει πως το σχετικό ποσό που διατίθεται στις αντίστοιχες βαθμίδες από το ΠΔΕ ανέρχεται εν τέλει σε 412εκ€. Έτσι με βάση και τη δεύτερη υπόθεση η κατανομή της χρηματοδότησης από το ΠΔΕ ανά μαθητή και βαθμίδα εκπαίδευσης διαμορφώνεται όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.

**Πίνακας 4: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από το Π.Δ.Ε
(Στοιχεία, 2015)**

Βαθμίδα	Συνολική χρηματοδότηση (εκ €)	Μαθητές	Δαπάνη ανά μαθητή (€)
Νηπιαγωγεία (ISCED 0)	45,9	151.019	303,9
Δημοτικά (ISCED 1)	178,1	586.111	303,9
Γυμνάσιο (ISCED 2)	90,0	296.347	303,9
Γενικό Λύκειο (ISCED 3A)	69,2	227.933	303,9
Επαγγελματικό Λύκειο (ISCED 3B)	28,8	94.580	303,9
Σύνολο/Μ.Ο	412	1.355.990	303,9

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών-Γενικό Λογιστήριο του Κράτους – Κρατικός Προϋπολογισμός του 2015.

Οι πόροι για την εκπαίδευση από το ΠΔΕ διακυμαίνονται από χρονιά σε χρονιά σε πολύ σημαντικό βαθμό. Έτσι σε αντίθεση με ό,τι συνέβη με τους πόρους από τον τακτικό προϋπολογισμό σε σύγκριση με το έτος αναφοράς πριν από την κρίση (2009) **οι σχετικοί πόροι αυξήθηκαν για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά 135,4€ ανά μαθητή ή σε ποσοστό 44.5%.**

5.3 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τους ΚΑΠ και τον ΦΗΧ των ΟΤΑ

Με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του 2018, τα οποία δεν διαφοροποιούνται ιδιαίτερα από αυτά των τελευταίων χρόνων οι συνολικοί πόροι που διατίθενται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση από τους ΚΑΠ των ΟΤΑ είναι 313,8εκ€ (βλέπε Πίνακα 2 παραπάνω). Παράλληλα με βάση την εκτίμηση ότι κατά μέσο όρο κάθε σχολική μονάδα λαμβάνει περίπου 3.500€ από την απόδοση μέρους του ΦΗΧ (Φόρος Ηλεκτροδοτούμενων Χώρων) που καταβάλλεται στους ΟΤΑ, προκύπτει ότι το ύψος της χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων από αυτή την πηγή ανέρχεται σε περίπου 45εκ€. Οι πόροι των ΚΑΠ διατίθενται αναλογικά ανά βαθμίδα κατά 30% με βάση τον αριθμό των τμημάτων των σχολείων και κατά 70% με βάση το πλήθος των μαθητών που φοιτούν σε αυτά. Κατά συνέπεια η κατανομή της δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή και βαθμίδα από τους ΚΑΠ των ΟΤΑ όπως υπολογίζεται με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία παρουσιάζεται στον Πίνακα 5 που ακολουθεί.

Πίνακας 5: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τους ΚΑΠ των ΟΤΑ
(Στοιχεία, 2015)

Βαθμίδα	Συνολική χρηματοδότηση (εκ €)	Μαθητές	Τμήματα	Δαπάνη ανά μαθητή (€)
Νηπιαγωγεία (ISCED 0)	35,7	151.019	8.482	236,0
Δημοτικά (ISCED 1)	139,2	586.111	33.564	237,4
Γυμνάσιο (ISCED 2)	66,0	296.347	13.686	222,8
Γενικό Λύκειο (ISCED 3A)	50,3	227.933	10.174	220,8
Επαγγελματικό Λύκειο (ISCED 3B)	22,6	94.580	5.570	239,2
Σύνολο/Μ.Ο	313,8	1.355.990	71.476	231,4

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών/Γεν.Διεύθυνση Οικονομικών Τ.Α και Αναπτυξιακής Πολιτικής/ΕΕΤΑΑ-Επεξεργασία των συγγραφέων.

Αντιστοίχως η υπόθεση εργασίας που γίνεται είναι ότι η κατανομή των πόρων από τον ΦΗΧ γίνεται με βάση το πλήθος των μαθητών ανά βαθμίδα οπότε προκύπτει κατά προσέγγιση η εικόνα που αποτυπώνεται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 6: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από την απόδοση του ΦΗΧ των ΟΤΑ
(Στοιχεία, 2015)

Βαθμίδα	Συνολική χρηματοδότηση (εκ €)	Μαθητές	Δαπάνη ανά μαθητή (€)
Νηπιαγωγεία (ISCED 0)	5,0	151.019	33,2
Δημοτικά (ISCED 1)	19,4	586.111	33,2
Γυμνάσιο (ISCED 2)	9,8	296.347	33,2
Γενικό Λύκειο (ISCED 3A)	7,6	227.933	33,2
Επαγγελματικό Λύκειο (ISCED 3B)	3,2	94.580	33,2
Σύνολο/Μ.Ο	45,0	1.355.990	33,2

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών/Γεν.Διεύθυνση Οικονομικών Τ.Α και Αναπτυξιακής Πολιτικής/ΕΕΤΑΑ-Επεξεργασία των συγγραφέων.

Με βάση το γεγονός ότι δεν βρέθηκαν συγκριτικά στοιχεία για αυτές τις δυο πηγές πόρων για το 2009, δεν μπορεί να γίνει σύγκριση όπως έγινε με τις προηγούμενες πηγές πόρων.

5.4 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα

Όπως αναφέρθηκε ήδη στην ενότητα 3 η συγκεκριμένη πηγή διακρίνεται στις εξής δυο κατηγορίες:

A) Πόροι από το Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και

B) Πόροι από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) προκειμένου να συγχρηματοδοτηθούν μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) έργα που αφορούν στις υποδομές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
Ακολούθως αναλύεται η δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα ξεχωριστά για τις δυο αυτές κατηγορίες συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων.

Συγκεκριμένα από το Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (2007-2015) οι δράσεις που αφορούν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με την αντίστοιχη προβλεπόμενη χρηματοδότησή τους είναι αυτές που αναφέρονται στον Πίνακα 7 ακολούθως.

Πίνακας 7: Χρηματοδότηση δράσεων από το Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» που αφορούν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (βάση απολογισμού απορρόφησης της περιόδου 2007-2014)

Δράση	Χρηματοδότηση (εκ €)
Νέο Σχολείο	281,9
Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση	86,2
Προγράμματα Σπουδών	11,9
Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών	11,0
Αυτοαξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου/Αξιολόγηση εκπαιδευτικών	0,8
Ξενόγλωσση εκπαίδευση	69,0
Άλλα προγράμματα/δίκτυα	77,1
Ειδική Αγωγή	126,4
Σύνολο	664,3

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2007-2013» - Ετήσιος Απολογισμός 2014 – Επεξεργασία των συγγραφέων.

Κάνοντας την υπόθεση πως η κατανομή των πόρων από το Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» γίνεται αναλογικά με το πλήθος των μαθητών στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι αρκετά επισφαλής στην περίπτωση αυτή καθώς η εμπειρία μας μάλλον υποδεικνύει την μεγαλύτερη

απορρόφηση αυτής της κατηγορίας πόρων από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έναντι της πρωτοβάθμιας προκύπτει η εικόνα που αποτυπώνεται στον Πίνακα 8.

**Πίνακας 8: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τους πόρους του Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»
(Στοιχεία, 2014)**

Βαθμίδα	Συνολική χρηματοδότηση της περιόδου 2007-2014 (εκ €)	Μέση ετήσια χρηματοδότηση της περιόδου 2017-2014 (εκ €)	Μαθητές	Μέση δαπάνη ανά μαθητή ανά έτος (€)
Νηπιαγωγεία (ISCED 0)	74,0	10,6	151.019	70,0
Δημοτικά (ISCED 1)	287,1	41,0	586.111	70,0
Γυμνάσιο (ISCED 2)	145,2	20,7	296.347	70,0
Γενικό Λύκειο (ISCED 3A)	111,7	16,0	227.933	70,0
Επαγγελματικό Λύκειο (ISCED 3B)	46,3	6,6	94.580	70,0
Σύνολο/Μ.Ο	664,3	94,9	1.355.990	70,0

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2007-2013» - Ετήσιος Απολογισμός 2014.

Συγκρίνοντας το ύψος της αντίστοιχης δαπάνης ανά μαθητή από πόρους του Ε.Π για το 2009 εν σχέση με αυτό του 2014 **διαπιστώνεται μια πολύ σημαντική αύξηση της τάξης του 44.9% καθώς η σχετική δαπάνη αυξήθηκε από τα 48,3€ στα 70€.**

Η δεύτερη πηγή πόρων από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα αφορά όπως είδαμε τα προγράμματα χρηματοδότησης υποδομών της εκπαίδευσης μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ). Οι συγκεκριμένες δράσεις για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση που χρηματοδοτούνται από αυτή την πηγή καθώς και το ύψος της αντίστοιχης χρηματοδότησης φαίνονται στον Πίνακα 9 που ακολουθεί.

**Πίνακας 9: Χρηματοδότηση δράσεων από τα ΠΕΠ που αφορούν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
(βάση απολογισμού απορρόφησης της περιόδου 2012-14)**

Δράση	Χρηματοδότηση (εκ €)
Έργα σχολικής στέγης Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης	399,2
Εξοπλισμός Ειδικών Σχολείων για ΑμεΑ	13,8

Σύνολο

413

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2007-2013» - Ετήσιος Απολογισμός 2014.

Στην περίπτωση αυτή γίνεται η υπόθεση πως η κατανομή των σχετικών πόρων από τα ΠΕΠ γίνεται αναλογικά με το πλήθος των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής της κάθε βαθμίδας καθώς και το πλήθος των τμημάτων των σχολικών μονάδων γενικής εκπαίδευσης, μέγεθος που στην περίπτωση αυτή προσεγγίζει καλύτερα τη χωρική έκταση των αντίστοιχων μονάδων και άρα το ύψος των αναγκών τους σε δαπάνες σχετικές με τη σχολική στέγη.

**Πίνακας 10: Δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από τους πόρους των ΠΕΠ
(Στοιχεία, 2014)**

Βαθμίδα	Συνολική χρηματοδότηση της περιόδου 2012-2014 (εκ €)	Αριθμός τμημάτων γενικής εκπαίδευσης	Σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης	Μαθητές	Μέση δαπάνη ανά μαθητή ανά έτος (€)
Νηπιαγωγεία (ISCED 0)	45,2	8.512	0	151.019	299,3
Δημοτικά (ISCED 1)	186,2	33.564	145	586.111	317,7
Γυμνάσιο (ISCED 2)	73,4	13.701	11	296.347	247,7
Γενικό Λύκειο (ISCED 3A)	56,5	10.553	7	227.933	247,9
Επαγγελματικό Λύκειο (ISCED 3B)	51,7	8.800	90*	94.580	546,6
Σύνολο/Μ.Ο	413	75.130	253	1.355.990	304,6

* Συμπεριλαμβάνονται οι εξής δομές α) Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια Ειδικής Αγωγής, β) Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές Ειδικής Αγωγής, γ) Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αγωγής.

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2007-2013» - Ετήσιος Απολογισμός 2014 – Επεξεργασία των συγγραφέων.

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 10 προκύπτει ότι η δημόσια δαπάνη ανά μαθητή από αυτή την κατηγορία πόρων είναι σχεδόν διπλάσια για τη βαθμίδα ISCED3B (ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ), εν σχέση με τις υπόλοιπες, πράγμα το οποίο είναι φυσικό καθώς οι υποδομές στη βαθμίδα αυτή είναι πολύ περισσότερο κοστοβόρες λόγω ειδικών κτιριακών απαιτήσεων (εξοπλισμοί, εργαστήρια, κλπ). Για αυτή την κατηγορία δαπανών δεν βρέθηκαν συγκριτικά στοιχεία για το έτος του 2009.

5.5 Δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από όλες τις πηγές: Σύγκριση με διεθνή στοιχεία

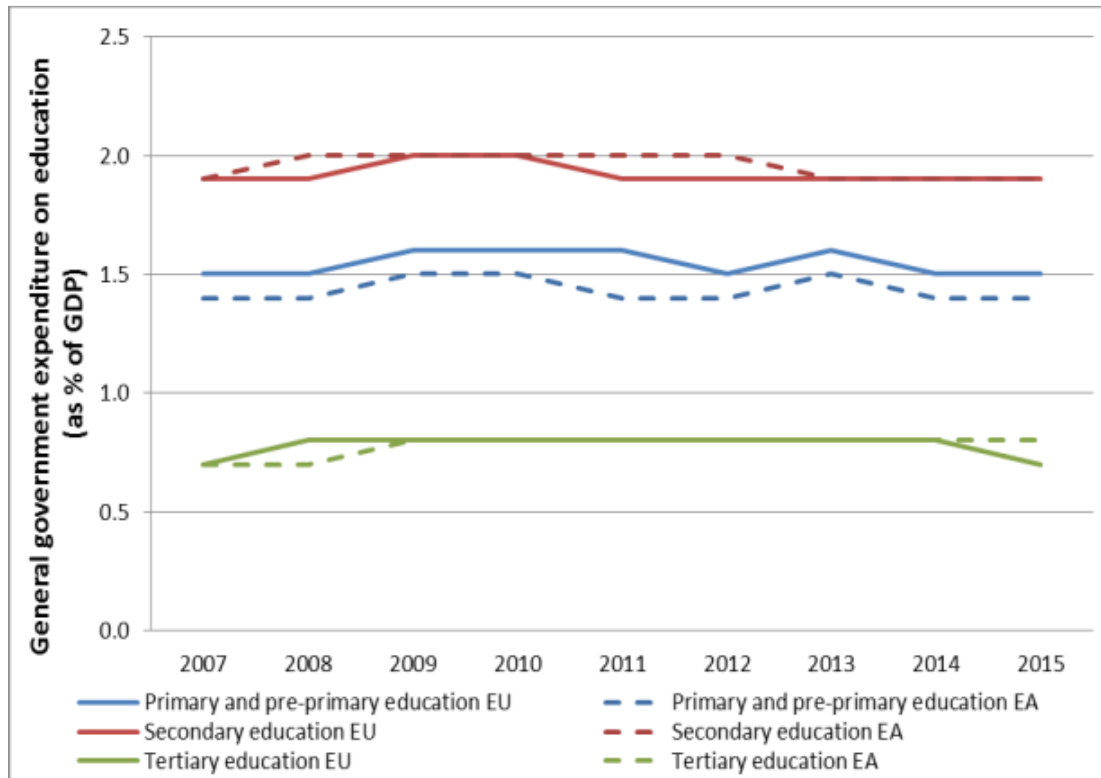
Ο Πίνακας 11 συνοψίζει τα στοιχεία όλων των πηγών δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή και ανά βαθμίδα, τα οποία εκτέθηκαν λεπτομερώς σε όλες τις προηγούμενες ενότητες.

Πίνακας 11: Συνολική ετήσια δημόσια δαπάνη ανά μαθητή και βαθμίδα από όλες τις επιμέρους πηγές πόρων

Βαθμίδα	Δαπάνη ανά μαθητή από τον τακτικό προϋπολογισμό (€)	Δαπάνη ανά μαθητή από το ΠΔΕ (€)	Δαπάνη ανά μαθητή μέσω των ΟΤΑ (€)	Δαπάνη ανά μαθητή από τα συγχρηματοδοτούμενα έργα (€)	Συνολική δαπάνη ανά μαθητή (€)
Νηπιαγωγεία (ISCED 0)	2.035,5	303,9	269,2	369,3	2.977,9
Δημοτικά (ISCED 1)	2.035,5	303,9	270,6	387,7	2.997,7
Γυμνάσιο (ISCED 2)	2.486,6	303,9	256,0	317,7	3.364,2
Γενικό Λύκειο (ISCED 3A)	2.486,6	303,9	254,0	317,9	3.362,4
Επαγγελματικό Λύκειο (ISCED 3B)	2.486,6	303,9	272,4	616,8	3.679,7
Μ.Ο	2241,4	303,9	264,6	374,6	3184,5

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα προκύπτει το συμπέρασμα πως μια σχετικά ακριβής εκτίμηση της μέσης ετήσιας δημόσιας δαπάνης ανά μαθητή είναι περίπου 3,200. Το μέγεθος αυτό σύμφωνα με βάση τα αντίστοιχα στοιχεία του 2009, για όποιες από τις παραπάνω πηγές κατέστη δυνατό να βρεθούν συγκριτικά στοιχεία πρέπει να υποχώρησε κατά περίπου 1300-1600€ σημειώνοντας μείωση της τάξης του 30%-33%. Η μείωση αυτή είναι μεγαλύτερη από τη μείωση του ΑΕΠ της χώρας κατά το ίδιο χρονικό διάστημα η οποία ανήλθε σε ποσοστό 21,3%. Η τάση αυτή δημιούργησε πρόσθετη απόκλιση επί τα χείρω από το γενικό ύψος της χρηματοδότησης των υπόλοιπων ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων τα οποία όπως δείχνει και το Διάγραμμα 4 παρέμεινε σταθερή κατά μέσο όρο ως ποσοστό του ΑΕΠ για όλες τις βαθμίδες κατά τη διάρκεια της κρίσης στις χώρες της Ε.Ε.

Διάγραμμα 4: Εξέλιξη της μέσης δημόσιας δαπάνης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά βαθμίδα στις χώρες της ΕΕ για το διάστημα 2007-2015



Πηγή: Eurostat

Η εκτίμηση του ίδιου μεγέθους από άλλες πηγές εκ πρώτης όψεως φαίνεται να διαφοροποιείται σημαντικά από τις δικές μας εκτιμήσεις. Ωστόσο οι σχετικές αποκλίσεις οφείλονται στο ότι ως δαπάνη ανά μαθητή λογίζονται μόνο οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού κυρίως για λόγους μεθοδολογικής ευκολίας. Συγκεκριμένα στην τελευταία ετήσια έκθεση για τα βασικά μεγέθη της εκπαίδευσης στην Ελλάδα το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, (2017) υπολογίζει τη μέση δαπάνη ανά μαθητή στα 1908,6€ για την πρωτοβάθμια και στα 2.313,6€ για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα.

Παράλληλα στην έρευνα του Αργυρίου, (2017) η οποία αφορά την καταγραφή της μέσης ετήσιας δαπάνης ανά μαθητή με βάση τα στοιχεία μισθοδοσίας του προσωπικού καθώς και τις αναρτημένες στη ΔΙΑΥΓΕΙΑ δαπάνες 33 Γυμνασίων της Περιφερειακής Ενότητας Φθιώτιδας κατά το σχολικό έτος 2015-16 υπολογίστηκε το μέσος κόστος ανά μαθητή στα 3.048€ (αρκετά κοντά στη δική μας προσέγγιση).

Σε σύγκριση τώρα με τη διεθνή κατάσταση όπως φαίνεται στον Πίνακα 12 η Ελλάδα κατατάσσεται στη 16^η θέση και στην 23^η ανάμεσα στις 28 χώρες της Ε.Ε. δαπανώντας λίγο

κάτω από το μέσο όρο της Ε.Ε. με κριτήριο το ποσοστό του ΑΕΠ της που διαθέτει για την πρωτοβάθμια και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα (τα στοιχεία για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρουσιάζονται μαζί με αυτά της ISCED4 και άρα δεν είναι συγκρίσιμα με τα δικά μας).

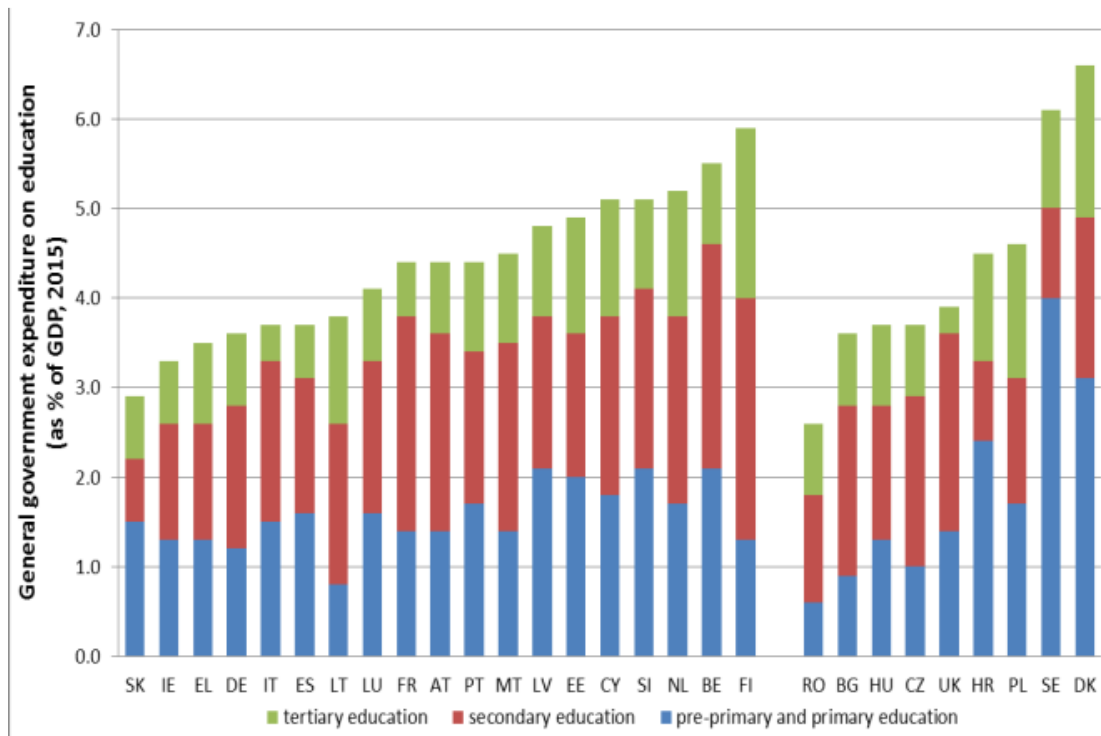
Πίνακας 12: Δημόσια δαπάνη ως % του ΑΕΠ σε χώρες της ΕΕ για την πρωτοβάθμια και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (στοιχεία 2014)

	Δημόσια δαπάνη για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1) ως % του ΑΕΠ	Δημόσια δαπάνη για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2) ως % του ΑΕΠ
ΕΕ	1,2	1,0
Βέλγιο	1,5	0,9
Βουλγαρία	0,8	0,8
Τσεχία	0,7	0,9
Δανία	2,1	1,2
Γερμανία	0,6	1,2
Εσθονία	1,2	0,6
Ιρλανδία	1,8	0,8
Ελλάδα	1,2	0,7
Ισπανία	1,1	0,8
Γαλλία	1,1	1,2
Κροατία	:	:
Ιταλία	1,0	0,7
Κύπρος	2,0	1,3
Λετονία	1,6	0,8
Λιθουανία	0,7	1,1
Λουξεμβούργου	1,2	0,8
Ουγγαρία	0,6	0,6
Μάλτα	1,5	1,2
Ολλανδία	1,2	1,2
Αυστρία	0,9	1,2
Πολωνία	1,5	0,8
Πορτογαλία	1,5	1,2
Ρουμανία	0,4	0,6
Σλοβενία	1,5	0,8
Σλοβακία	0,8	0,9
Φινλανδία	1,4	1,1
Σουηδία	1,8	0,8
Ηνωμένο Βασίλειο	1,9	1,0

Πηγή: Eurostat.

Η εικόνα της σχετικής θέσης της Ελλάδας ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ της που διαθέτει για τις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης στο σύνολο των χωρών της Ε.Ε. φαίνεται και στο Διάγραμμα 5, το οποίο επιβεβαιώνει τα στοιχεία του Πίνακα 12.

**Διάγραμμα 5: Δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της ΕΕ ανά βαθμίδα
(Στοιχεία 2015)**



Πηγή: Eurostat

Με βάση τα στοιχεία σχετικής έκθεσης της Ε.Ε., (2015) μέχρι το 2030 ο αριθμός των Ελλήνων μαθητών ανά βαθμίδα **αναμένεται να μειωθεί κατά 22.3% στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, κατά 14.5% στην κατώτερη δευτεροβάθμια και κατά 9.8% στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**, συνεισφέροντας αντίστοιχες ποσοστιαίες αυξήσεις στη δημόσια δαπάνη ανά μαθητή για αυτές τις βαθμίδες εφόσον το ύψος της σχετικής χρηματοδότησης παραμείνει στα ίδια με σήμερα επίπεδα. Ωστόσο είναι βέβαιο πως η αναμενόμενη οικονομική ανάκαμψη της χώρας θα δώσει περαιτέρω περιθώρια βελτίωσης του σχετικού δείκτη ανάλογα με το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ.

5.6 Η αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών εκπαίδευσης

Η αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών εκπαίδευσης εκτιμάται συσχετίζοντας τις εκπαιδευτικές εισροές με τις εκπαιδευτικές εκροές. Ο ορισμός των εκπαιδευτικών εισροών/εκροών ποικίλει στη διεθνή βιβλιογραφία ανάλογα με τους ερευνητικούς σκοπούς της κάθε μελέτης αλλά και τη διαθεσιμότητα των αντίστοιχων στοιχείων. Εύλογη επιλογή όσον αφορά την μέτρηση των εκροών αποτελούν οι δείκτες δαπανών (πχ. δημόσια δαπάνη ανά μαθητή ή ως ποσοστό του ΑΕΠ), ενώ τα αποτελέσματα PISA χρησιμοποιούνται ευρέως

ως δείκτες εκροής (πχ. Agasisti, 2014)¹. Το γενικότερο συμπέρασμα της βιβλιογραφίας είναι ότι σε αρκετά εκπαιδευτικά συστήματα η διαχείριση της δημόσιας χρηματοδότησης απέχει από το βέλτιστο και συνεπώς υπάρχουν δυνατότητες βελτίωσης των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων/εκροών δίχως αναγκαστικά να απαιτείται αύξηση του ύψους της δημόσιας δαπάνης και, συνεπακόλουθα, αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης των νοικοκυριών (Dutu, 2016; Canton, Thum-Thysen & Voigt, 2018).

Σε πρόσφατη μελέτη τους για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι Canton et al (2018), εκτιμούν την αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τρεις διαστάσεις: (i) την ποσοτική διάσταση (η οποία αποτιμάται στη μελέτη με το ποσοστό πτυχιούχων στον πληθυσμό), (ii) την ποιοτική διάσταση (η οποία αποτιμάται μέσω των αποτελεσμάτων PISA) και (iii) την ένταξη/συμμετοχικότητα (η οποία αποτιμάται με το δείκτη NEET²).

Το βασικό συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι στα περισσότερα κράτη μέλη της Ε.Ε. υπάρχουν δυνατότητες βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των δημόσιων δαπανών ειδικά όσον αφορά τις διαστάσεις της ποιότητας και της ένταξης/συμμετοχικότητας όπου και σημειώνονται οι χαμηλότερες επιδόσεις αποτελεσματικότητας.

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες με σημαντικά περιθώρια βελτίωσης όσον αφορά τη διάσταση της ποιότητας (όπως αποτιμάται από τα αποτελέσματα PISA) αλλά και τη διάσταση της ένταξης/συμμετοχικότητας. Στο ίδιο πλαίσιο αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετά χαμηλές επιδόσεις (ειδικά όσον αφορά τη διάσταση της ποιότητας) σημειώνει και η Κύπρος, χώρα με εκπαιδευτικό σύστημα που παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (πχ. συγκεντρωτική διοίκηση, έλλειψη διοικητικής και οικονομικής αυτονομίας της σχολικής μονάδας, παρόμοια σχολική κουλτούρα). Από την άλλη πλευρά, είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί η σημαντική βελτίωση στην αποτελεσματικότητα του Πορτογαλικού εκπαιδευτικού συστήματος στα πλαίσια του οποίου τα τελευταία χρόνια έχουν υλοποιηθεί σειρά μεταρρυθμίσεων προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της αποκέντρωσης και της ταυτόχρονης λογοδοσίας του συστήματος.

¹ Παρ' όλα αυτά μια πλειάδα δεικτών έχει κατά καιρούς προταθεί και χρησιμοποιηθεί στη σχετική βιβλιογραφία είτε ως δείκτες εκροών είτε ως δείκτες εισροών όπως πχ ο δείκτης του ποσοστού των NEETs (Not in Education, Employment or Training), η αναλογία μαθητών/εκπαιδευτικό, το ποσοστό των ατόμων 25-34 που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και άλλοι δείκτες.

² Ο δείκτης NEET μετράει το ποσοστό νέων ενηλικιών που δεν συμμετέχουν στην εκπαίδευση ή στην αγορά εργασίας ή σε προγράμματα κατάρτισης.

6. Εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Σύγκριση με διεθνή στοιχεία

Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης ορίζουμε την ιδιωτική δαπάνη για εκπαίδευση ως την ετήσια δαπάνη που καταβάλλουν τα νοικοκυριά για την αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, η ιδιωτική δαπάνη περιλαμβάνει την πληρωμή διδασκτρων για ιδιωτικά σχολεία, την αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών εκτός του τυπικού συστήματος εκπαίδευσης (δηλαδή τη δαπάνη για φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα καθώς και για μαθήματα ξένων γλωσσών) καθώς και άλλες εκπαιδευτικές δαπάνες (πχ. εκπαιδευτικές εκδρομές). Δεν περιλαμβάνονται στην ανάλυση οι δαπάνες για εκπαιδευτικό υλικό (βιβλία, χαρτικά, είδη γραφικής ύλης, κτλ.) καθώς και οι δαπάνες για υπηρεσίες υποστήριξης της εκπαίδευσης (πχ. μεταφορά μαθητών). Επίσης, δεν συμπεριλαμβάνονται τα δίδακτρα για σχολεία παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Παρόλο το σχετικά σημαντικό ύψος της δημόσιας χρηματοδότησης και την παροχή δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα, τα νοικοκυριά στην Ελλάδα διαχρονικά προβαίνουν σε σημαντικές ιδιωτικές δαπάνες για την αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης. Το φαινόμενο αυτό συμβαίνει επειδή οι γονείς είτε δεν θεωρούν ικανοποιητική την ποιότητα της δημόσιας εκπαίδευσης (συνεπώς είτε τη συμπληρώνουν με την αγορά επιπρόσθετων υπηρεσιών εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, είτε την αντικαθιστούν πλήρως εγγράφοντας τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία), είτε επιθυμούν να αυξήσουν το συγκριτικό πλεονέκτημα των παιδιών τους στο σχολείο και στις εξετάσεις.

Οι δαπάνες για εξωσχολική υποστήριξη (φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα), αν και ως ένα βαθμό παρατηρούνται και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, είναι αρκετά υψηλές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ειδικά στις τελευταίες τάξεις του Λυκείου. Αξίζει να σημειωθεί ότι το φαινόμενο αυτό είναι αρκετά διαδεδομένο σε πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Bray, 2011) και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί αποκλειστικό χαρακτηριστικό του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος όπως πολλές φορές υποδηλώνεται στο δημόσιο διάλογο. Παρ' όλα αυτά, το ύψος των εν λόγω δαπανών είναι πολύ υψηλό στην Ελλάδα, επιβαρύνοντας σημαντικά τον οικογενειακό προϋπολογισμό, ακόμα και των οικονομικά ασθενέστερων νοικοκυριών.

Η εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης ανά μαθητή/νοικοκυριό υπολογίζεται ανά βαθμίδα εκπαίδευσης (ISCED) χρησιμοποιώντας τα δεδομένα της Έρευνας Οικογενειακών

Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) της ΕΛΣΤΑΤ. Η ΕΟΠ διεξάγεται ετησίως και ο βασικός στόχος της είναι η συγκέντρωση αναλυτικών πληροφοριών για τις δαπάνες των νοικοκυριών καθώς και πληροφορίες για τη σύνθεσή τους, τα χαρακτηριστικά των μελών τους και τα εισοδήματά τους. Η έρευνα διεξάγεται κάθε χρόνο και βασίζεται σε αντιπροσωπευτικό δείγμα νοικοκυριών (κλάσμα δειγματοληψίας κοντά στο 1/1000). Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης χρησιμοποιήθηκαν οι ΕΟΠ με χρονιές αναφοράς το 2009, 2013 και 2016 με στόχους: α) να προσφέρουμε μια όσο το δυνατόν πιο επικαιροποιημένη εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης και β) να εκτιμήσουμε την επίπτωση της οικονομικής κρίσης στη δαπάνη για εκπαίδευση των νοικοκυριών.

6.1 Το μέγεθος και η διάρθρωση των ιδιωτικών δαπανών εκπαίδευσης

Σύμφωνα με εκτιμήσεις βασισμένες στα στοιχεία της ΕΟΠ, το ύψος της ιδιωτικής δαπάνης για υπηρεσίες εκπαίδευσης (όλες οι βαθμίδες συμπεριλαμβανομένου των δαπανών εκπαίδευσης που δεν μπορούν να ταξινομηθούν με βάση το επίπεδο³) έφτασε τα 3,3 δισεκατομμύρια ευρώ (1,4% του ΑΕΠ) το 2009 και μειώθηκε σε 2,6 δις (1,4% του ΑΕΠ) και 2,3 δις (1,3% του ΑΕΠ) το 2013 και 2016 αντίστοιχα. Συνεπώς, η ιδιωτική δαπάνη για εκπαίδευση μειώθηκε κατά 31,6% την περίοδο 2009-2016 κυρίως εξαιτίας της μεγάλης μείωσης των οικογενειακών εισοδημάτων που οδήγησε σε δραστικό περιορισμό των δαπανών αλλά και δευτερευόντως λόγω της μείωσης του μαθητικού πληθυσμού.

Όσον αφορά την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η μείωση των σχετικών ιδιωτικών δαπανών ήταν αρκετά σημαντική. Συγκεκριμένα, **η δαπάνη για πρωτοβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε από 601 εκ. το 2009 σε 379 εκ. το 2016 (μείωση της τάξης του 37%). Η δαπάνη για δευτεροβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε από 1,8 δις το 2009 σε 1,1 δις το 2016 (μείωση 39%).** Την ίδια περίοδο το ΑΕΠ της χώρας συρρικνώθηκε κατά 27%.

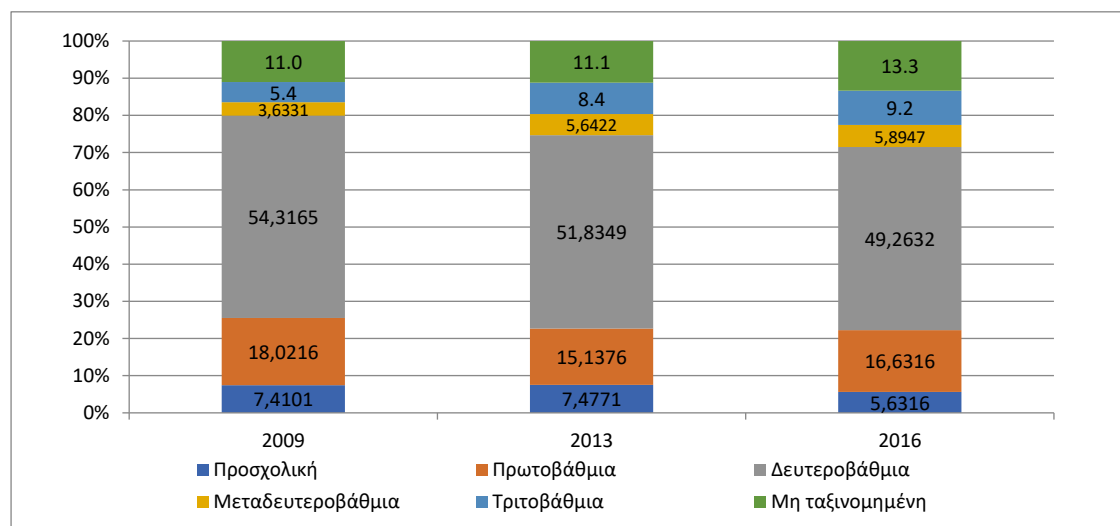
Το Διάγραμμα 6 απεικονίζει τη διάρθρωση των ιδιωτικών δαπανών εκπαίδευσης ανά βαθμίδα. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία, παρόλες τις μεγάλες μεταβολές στο εισόδημα και στην κατανάλωση τα τελευταία χρόνια, η διάρθρωση των σχετικών δαπανών δεν έχει αλλάξει ιδιαίτερα. Η μερίδα του λέοντος ανήκει σταθερά στις δαπάνες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συνεχίζουν να αντιπροσωπεύουν το 50% των συνολικών ιδιωτικών δαπανών. Το

³ Εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων, ωδεία, γυμναστήρια και σχολές χορού που συνιστούν οργανωμένους και σταδιακούς κύκλους μαθημάτων κατάρτισης, κατάρτιση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και λοιπά προγράμματα κατάρτισης και ξένες γλώσσες για άτομα που δεν παρακολουθούν κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης.

συστηματικά υψηλό μερίδιο των δαπανών αυτών αντανakλά σαφώς το ανταγωνιστικό περιβάλλον των τελευταίων τάξεων του λυκείου.

Το μερίδιο των δαπανών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κυμαίνεται μεταξύ 15%-18% και είναι ελαφρώς μειωμένο τα τελευταία χρόνια. **Συνολικά, οι ιδιωτικές δαπάνες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιπροσωπεύουν περίπου το 60% των συνολικών ιδιωτικών δαπανών.** Επίσης, μειωμένο είναι το μερίδιο των δαπανών προσχολικής εκπαίδευσης, ενώ αντιθέτως αυξημένα είναι τα μερίδια των δαπανών στις βαθμίδες της μεταδευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (πιθανότατα αντανakλώντας την αυξημένη συμμετοχή φοιτητών σε μεταπτυχιακά προγράμματα⁴). Τέλος η μη ταξινομημένη δαπάνη αντιπροσωπεύει περίπου το 10% της συνολικής δαπάνης.

Διάγραμμα 6: Διάρθρωση της ιδιωτικής δαπάνης ανά βαθμίδα (2009, 2013, 2016)

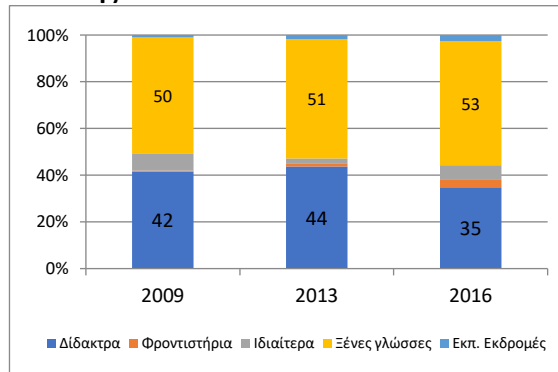


Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΟΠ 2009, 2013 και 2016.

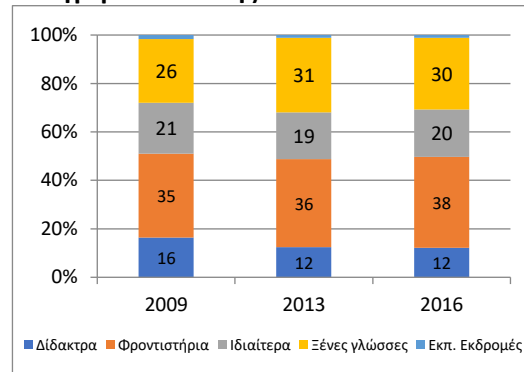
Τα διαγράμματα 7α και 7β εστιάζονται στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και συγκεκριμένα στη διάρθρωση της συνολικής δαπάνης ανά κατηγορία δαπάνης. Από τα αντίστοιχα στοιχεία προκύπτει ότι η ιδιωτική δαπάνη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελείται κατά κύριο λόγο από διδάκτρα ιδιωτικών σχολείων καθώς και μαθήματα ξένων γλωσσών, ενώ ταυτόχρονα το μερίδιο των δαπανών για ιδιαίτερα μαθήματα και φροντιστήρια είναι χαμηλό καθώς η αγορά τέτοιων υπηρεσιών είναι μάλλον ασυνήθιστη για την πλειοψηφία των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

⁴ Ο αριθμός των μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών αυξήθηκε κατά περίπου 10% την περίοδο 2009-2013, Πηγή: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

Διάγραμμα 7α: Διάρθρωση δαπανών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά κατηγορία δαπάνης



Διάγραμμα 7β: Διάρθρωση δαπανών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά κατηγορία δαπάνης



Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΟΠ 2009, 2013 και 2016.

Η διάρθρωση των δαπανών για εκπαίδευση αλλάζει σημαντικά όταν οι μαθητές προάγονται στη δευτεροβάθμια βαθμίδα. Συγκεκριμένα, νοικοκυριά με παιδιά που φοιτούν σε γυμνάσια και λύκεια κατά κύριο λόγο δαπανούν σε συμπληρωματική εκπαίδευση (φροντιστήρια, ιδιαίτερα και ξένες γλώσσες), ενώ το μερίδιο της δαπάνης για ιδιωτικά σχολεία είναι σχετικά χαμηλό και σταδιακά συρρικνούμενο τα χρόνια της κρίσης.

6.2 Εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η ετήσια ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή για κάθε βαθμίδα υπολογίζεται ως το σύνολο της σχετικής δαπάνης δια του αριθμού των μαθητών που φοιτούν στη σχετική βαθμίδα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για τους υπολογισμούς χρησιμοποιείται ο συνολικός αριθμός των μαθητών (ανά βαθμίδα) συμπεριλαμβανομένου και των μαθητών που ανήκουν σε νοικοκυριά που δεν προβαίνουν στις αντίστοιχες δαπάνες (εξαίρεση σε αυτόν τον τρόπο υπολογισμού αποτελεί μόνο η δαπάνη για δίδακτρα που υπολογίζεται ανά μαθητή ιδιωτικής εκπαίδευσης). Ακολουθώντας αυτή τη μεθοδολογία, ο Πίνακας 13 παρουσιάζει την ιδιωτική δαπάνη για δίδακτρα, φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα, ξένες γλώσσες και άλλες δαπάνες ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τα έτη 2009, 2013 και 2016. Το σύνολο της ιδιωτικής δαπάνης ανά μαθητή υπολογίζεται με και χωρίς τη δαπάνη για δίδακτρα.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του Πίνακα η ιδιωτική δαπάνη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση κυρίως αποτελείται από δίδακτρα ιδιωτικών σχολείων και μαθήματα ξένων γλωσσών. Συγκεκριμένα, η δαπάνη για δίδακτρα έφτασε τα 5.977 ευρώ ανά μαθητή ιδιωτικής εκπαίδευσης το 2009 και υποχώρησε αισθητά σε 4.245 ευρώ το 2016, (-29%). Η δαπάνη για ξένες γλώσσες βρισκόταν στα 442 ευρώ ανά μαθητή το 2009 και υποχώρησε σε 258 ευρώ ανά μαθητή το 2016, (-35%). **Τέλος, η συνολική ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή ήταν 893 ευρώ ανά μαθητή το 2009 (522 ευρώ αν δεν συνυπολογιστεί η δαπάνη για δίδακτρα). Τα αντίστοιχα μεγέθη για το 2016 ήταν 484 ευρώ και 315 ευρώ ανά μαθητή, αντίστοιχα, σηματοδοτώντας μειώσεις της τάξης του 40% και 46%, αντίστοιχα.**

Πίνακας 13: Ετήσια ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρέχουσες τιμές)

	2009	2013	2016	% Μεταβολή 2009-2016
Δίδακτρα	5.977	μ.α.	4.245	-29%
Φροντιστήρια & ιδιαίτερα	70	μ.α.	45	-35%
Ξένες γλώσσες	442	267	258	-42%
Άλλες δαπάνες (εκπ. εκδρομές)	10	9	12	30%
Σύνολο (χωρίς δίδακτρα)	522	293	315	-40%
Σύνολο	893	521	484	-46%

Πηγή: Εκτιμήσεις με στοιχεία ΕΟΠ 2009, 2013 και 2016. μ.α.=μη αξιόπιστη εκτίμηση.

Ο Πίνακας 14 περιέχει ανάλογους υπολογισμούς για τις ιδιωτικές δαπάνες εκπαίδευσης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε αντίθεση με τις δαπάνες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η δαπάνη για φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα (η «σκιώδης» ή, αλλιώς, συμπληρωματική εκπαίδευση), ενώ σαφώς υψηλότερο είναι και το κόστος της τυπικής ιδιωτικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα δίδακτρα ανά μαθητή ήταν 7.796 ευρώ το 2009 και μειώθηκαν σε 6.450 και 6.255 ευρώ ανά μαθητή το 2013 και το 2016 αντίστοιχα. Σημαντική είναι η δαπάνη ανά μαθητή για φροντιστήρια που βρισκόταν στα 869 ευρώ το 2009 και υποχώρησε στα 661 ευρώ το 2016. Αντιστοίχως, η δαπάνη ανά μαθητή για ιδιαίτερα μαθήματα άγγιζε τα 524 ευρώ και υποχώρησε σε 345 ευρώ το 2016. Επίσης, σημαντικό είναι το κονδύλι για μαθήματα ξένων γλωσσών, με την αντίστοιχη δαπάνη ανά μαθητή να φτάνει τα 522 ευρώ το 2016.

Τέλος, η συνολική ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή υπολογίστηκε σε 1.763 ευρώ (1.548 αν αφαιρεθούν τα δίδακτρα) για το έτος 2016, εμφανίζοντας σημαντική μείωση σε σχέση με

τα προ κρίσεως επίπεδα της τάξεως του 26% με 30% (αναλόγως αν υπολογισθεί η δαπάνη για δίδακτρα ή όχι).

Πίνακας 14: Ετήσια ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (σε τρέχουσες τιμές)

	2009	2013	2016	% Μεταβολή 2009-2016
Δίδακτρα	7.796	6.450	6.255	-20%
Φροντιστήρια	869	690	661	-24%
Ιδιαίτερα	524	368	345	-34%
Ξένες γλώσσες	659	586	522	-21%
Άλλη δαπάνη (εκπ.εκδρομές)	43	21	20	-53%
Σύνολο (εξ. διδάκτρων)	2.095	1.665	1.548	-26%
Σύνολο	2.506	1.903	1.763	-30%

Πηγή: Εκτιμήσεις με στοιχεία ΕΟΠ 2009, 2013 και 2016.

6.3 Μεθοδολογικοί περιορισμοί για την εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης

Η μοναδική αξιόπιστη πηγή για την εκτίμηση της ιδιωτικής δαπάνης για εκπαίδευση είναι το δείγμα της ΕΟΠ. Παρότι το μέγεθος του δείγματος θεωρείται επαρκές για τους σκοπούς της έρευνας και η ποιότητα της συλλογής και διαχείρισης των δεδομένων είναι υψηλή, οι εκτιμήσεις που προέρχονται από την ΕΟΠ δεν παύουν να υπόκεινται σε δειγματοληπτικά και μη δειγματοληπτικά σφάλματα (σφάλματα μέτρησης, μη ανταπόκρισης κτλ.). Τα σφάλματα αυτά είναι μεγαλύτερα όταν γίνεται εκτίμηση μεγεθών που αφορούν μικρές υπο-ομάδες του συνολικού δείγματος (π.χ. μαθητές σε ιδιωτικά σχολεία και αντίστοιχη δαπάνη).

Επίσης, η Στατιστική Υπηρεσία συλλέγει και ταξινομεί τις δαπάνες εκπαίδευσης σε συγκεκριμένους κωδικούς δαπανών της ευρύτερης κατηγορίας δαπανών εκπαίδευσης ανά βαθμίδα χρησιμοποιώντας τη διεθνή ταξινόμηση ISCED 2011. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν δαπάνες που είτε δεν μπορούν να ταξινομηθούν ανά βαθμίδα είτε αφορούν υπηρεσίες και αγαθά που δρουν συμπληρωματικά της εκπαιδευτικής δραστηριότητας (και συνεπώς δεν είναι σαφές αν θα πρέπει να περιληφθούν στους υπολογισμούς). Τέτοιες δαπάνες είναι οι οικονομικές μεταβιβάσεις για σπουδές σε άλλα νοικοκυριά στο εσωτερικό/εξωτερικό, τα

δίδακτρα για σχολεία παιδιών με ειδικές ανάγκες (δεν ταξινομούνται ανά βαθμίδα στην ΕΟΠ), καθώς και οι δαπάνες για αγορές αγαθών που σχετίζονται με την εκπαίδευση (βιβλία, γραφική υλή, είδη σχεδιάσεως, κτλ) που επίσης δεν ταξινομούνται ανά βαθμίδα. Ο μεθοδολογικός χειρισμός των παραπάνω κονδυλίων υπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του ερευνητή και στον σκοπό της έρευνας.

Οι παραπάνω περιορισμοί υποδηλώνουν ότι επιπρόσθετη προσοχή χρειάζεται όταν γίνονται συγκρίσεις με άλλες χώρες και ειδικά όταν χρησιμοποιούνται στοιχεία από διαφορετικές μελέτες ή/και πηγές, καθότι οι μεθοδολογικοί και στατιστικοί ορισμοί μπορεί να διαφέρουν σημαντικά και το πιο πιθανό είναι η συγκρισιμότητα των εκτιμήσεων να είναι περιορισμένη.

6.4 Συγκρίσεις με διεθνή στοιχεία και μελέτες

Ο πίνακας 15, που βασίζεται σε δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, παραθέτει τη μέση μηνιαία δαπάνη (αγορές) για εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών⁵ για διαφορετικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλο που οι χρονολογίες των εκτιμήσεων διαφέρουν ελαφρά ανά χώρα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το μερίδιο της δαπάνης εκπαίδευσης στη συνολική δαπάνη είναι ένα μέγεθος που δεν υπόκειται σε υψηλή μεταβλητότητα⁶ (ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην Ελλάδα το σχετικό μερίδιο ήταν 3,2% το 2009, 3,4% το 2013 και 3,2% το 2016) και συνεπώς η συγκρισιμότητα των δεικτών του παρατίθενται στον Πίνακα 15 παραμένει αρκετά υψηλή.

Σύμφωνα με τα στοιχεία, η Ελλάδα και η Κύπρος παρουσιάζουν τα υψηλότερα μερίδια ιδιωτικής δαπάνης για εκπαίδευση στις χώρες του δείγματος (3,2% και 3,4% αντίστοιχα). Σχετικά υψηλά μερίδια εμφανίζονται, επίσης, στη Λιθουανία (1,9%), στη Λετονία (1,7%) και στην Ισπανία (1,4%), ενώ αντιθέτως πολύ χαμηλά παρατηρούνται στη Δανία και στη Νορβηγία (0.2%).

⁵ Ο δείκτης αυτός έχει υπολογιστεί διαιρώντας τη συνολική δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης με τη συνολική δαπάνη όλων των νοικοκυριών που περιέχονται στο δείγμα.

⁶ Ο λόγος είναι ότι το εισόδημα, η συνολική δαπάνη και η επιμέρους δαπάνη για εκπαίδευση κινούνται συνήθως προς την ίδια κατεύθυνση.

Πίνακας 15: Μέση ιδιωτική δαπάνη για εκπαίδευση ως % της συνολικής δαπάνης σε χώρες της Ε.Ε.

	Μέση μηνιαία δαπάνη (αγορές) για εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών	Χρονολογία Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών
Αυστρία	1,0	2009
Γαλλία	0,9	2009
Γερμανία	0,7	2013
Δανία	0,5	2013
Ελλάδα	3,2	2016
Εσθονία	0,7	2013
Ηνωμένο Βασίλειο	1,0	2016
Ισπανία	1,4	2016
Ιταλία	0,6	2015
Κύπρος	3,4	2009
Λετονία	1,7	2013
Λιθουανία	1,9	2009
Νορβηγία	0,2	2016
Σλοβενία	1,0	2015

Πηγή: Συλλογή στοιχείων από Αποτελέσματα της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών της ΕΛΣΤΑΤ.

Συνεπώς προκύπτει ότι τα σχετικά υψηλά επίπεδα ιδιωτικής δαπάνης σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 15, δεν οφείλονται στην τυπική ιδιωτική εκπαίδευση που είναι μάλλον περιορισμένη στη χώρα μας σε σχέση με τη διεθνή εμπειρία, αλλά στα υψηλά επίπεδα δαπανών των νοικοκυριών για συμπληρωματική εκπαίδευση εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος (φροντιστήρια, ιδιαίτερα και ξένες γλώσσες). Όπως προκύπτει και από τη μελέτη του Bray (2012), η συμπληρωματική εκπαίδευση είναι πολύ συχνή στις χώρες της Ν.Α Μεσογείου (Ελλάδα, Κύπρος), αρκετά συχνή σε χώρες της Αν. Ευρώπης και της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ (λόγω κουλτούρας και χαμηλών μισθών των δασκάλων), αυξανόμενη στη Δυτική Ευρώπη (λόγω του υψηλού επιπέδου ανταγωνισμού των εκπαιδευτικών συστημάτων) και χαμηλή στη Βόρεια Ευρώπη (πιθανόν λόγω της αποτελεσματικότητας των σχολείων).

7. Μια πρόταση αναμόρφωσης του συστήματος χρηματοδότησης της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Η έρευνα του Αργυρίου, (2017) κατέδειξε ότι η μέση ετήσια δαπάνη ανά μαθητή ανάμεσα στα Γυμνάσια της ΠΕ Φθιώτιδας μπορεί να αποκλίνει έως και 215% ανάμεσα στις σχολικές μονάδες ανάλογα με το βαθμό αστικότητάς τους και το πλήθος των μαθητών που φοιτούν σε αυτές. Ακόμα όμως και για σχολεία ίδιας αστικότητας (μέσα στα όρια του Δήμου Λαμιέων) και παραπλήσιου πλήθους μαθητών **η ίδια έρευνα έδειξε ότι η μέση ετήσια δαπάνη ανά μαθητή ανάμεσα σε διαφορετικά σχολεία μπορεί να αποκλίνει μέχρι και 62%**. Προκειμένου λοιπόν να εξορθολογιστεί ο τρόπος κατανομής των δημόσιων πόρων ανάμεσα στις σχολικές μονάδες, να ελαχιστοποιηθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό οι προαναφερθείσες αποκλίσεις αλλά και να διευρυνθεί η οικονομική αυτονομία των σχολικών μονάδων προτείνεται η ακόλουθη αναμόρφωση του συστήματος χρηματοδότησης.

Εξαιρώντας τις δαπάνες για τη μισθοδοσία του μόνιμου προσωπικού, τις δαπάνες του κτιριολογικού προγράμματος που αφορούν στην ανέγερση νέων σχολικών μονάδων καθώς και ορισμένες δαπάνες του Ε.Π «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθησης» οι οποίες αφορούν οριζόντιες δράσεις που απευθύνονται σε ολόκληρη την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση όλες οι υπόλοιπες δαπάνες που αφορούν στις δυο αυτές βαθμίδες από όποια πηγή και εάν προέρχονται αναδρομολογούνται και αποδίδονται απευθείας στις επιμέρους σχολικές μονάδες μέσω των Σχολικών Επιτροπών που λειτουργούν στους ΟΤΑ. **Οι σχετικές δαπάνες υπολογίζονται περίπου γύρω στα 400€ ανά μαθητή. Το μέγεθος αυτό στο εξής ονομάζεται εθνική μονάδα κόστους ανά μαθητή.**

Η κατανομή των σχετικών κονδυλίων πραγματοποιείται σε δυο στάδια. Αρχικά με βάση το πλήθος των μαθητών των σχολείων τους, την κατανομή των μαθητών αυτών στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες, τη γεωγραφική ζώνη καθώς και διάφορα στοιχεία της ειδικότερης γεωγραφικής θέσης τους (νησιωτικότητα, ορεινότητα, κλπ) κατανέμονται οι σχετικοί πόροι στους Δήμους βάσει συγκεκριμένου χρηματοδοτικού αλγόριθμου (national funding formula). Εν συνεχεία οι Δήμοι βάσει δεύτερου αλγόριθμου κατανέμουν τα σχετικά κονδύλια ανά σχολική μονάδα (municipal funding formula). Ο δεύτερος αυτός αλγόριθμος βασίζεται σε συγκεκριμένα κριτήρια τα οποία εξισορροπούν ανάμεσα στην αναγκαιότητα της αποτελεσματικότητας από τη μια και της ισότητας από την άλλη μέσω της θετικής ενίσχυσης των σχολικών μονάδων οι οποίες λειτουργούν κάτω από δύσκολες συνθήκες.

Οι βασικές παράμετροι οι οποίες συνήθως λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό ανάλογων αλγορίθμων κατανομής κονδυλίων σε επίπεδο Δήμων είναι οι εξής (Levačić, 2008):

1.Βασική χρηματοδότηση με βάση την εθνική μονάδα κόστους ανά μαθητή διαφοροποιημένη κατά το δυνατόν ανά βαθμίδα, τάξη ή ηλικιακή ομάδα μαθητών και το πλήθος των μαθητών

2.Η εφαρμογή πρόσθετων εκπαιδευτικών προγραμμάτων πέραν του Εθνικού Αναλυτικού Προγράμματος τα οποία είναι κοστοβόρα πέρα του συνήθους (π.χ. ένα πρόγραμμα τέχνης απαιτεί την αγορά αρκετών αναλώσιμων υλικών)

3.Το ποσοστό μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή εν γένει των μαθητών από δύσκολα οικογενειακά περιβάλλοντα (ευάλωτες ομάδες μαθητών)

4.Τα αντικειμενικά χαρακτηριστικά του σχολείου τα οποία επιδρούν στο κόστος λειτουργίας του (γεωγραφική ζώνη, βαθμός απομόνωσης του σχολείου, έκταση και παλαιότητα σχολικών χώρων, κλπ).

Στην Ελληνική περίπτωση μπορεί αφού τα σχετικά ελάχιστα κριτήρια κατανομής των κονδυλίων από τους Δήμους στα σχολεία περιγραφούν κεντρικά, εν συνεχεία αυτοί να έχουν τη δυνατότητα να αποφασίσουν για τη σχετική βαρύτητα του κάθε κριτηρίου στον αλγόριθμο καθώς και τη δυνατότητα να προσθέτουν δικά τους κριτήρια ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες, ανάγκες και προτεραιότητες.

Το προτεινόμενο σύστημα αντικαθιστά το υφιστάμενο σύστημα με βάση το οποίο οι πόροι ανά σχολική μονάδα κατανέμονται με βάση ένα συνδυασμό αναλογικότητας με βάση το πλήθος των μαθητών και την ιστορικότητα των σχετικών δαπανών (το τι δηλαδή δαπάνησε ένα σχολείο κατά τα πρόσφατα προηγούμενα χρόνια).

Η βασική ιδέα είναι η διαμόρφωση **μιας εθνικής μονάδας κόστους ανά μαθητή ανά σχολική βαθμίδα**. Η εθνική αυτή μονάδα κόστους αφορά το μέσο κόστος ανά μαθητή με βάση τους διατιθέμενους τη στιγμή πρώτης εφαρμογής του συστήματος πόρους στο σύνολο της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (εξαιρούνται τα είδη μόνο των δαπανών που προαναφέραμε προηγουμένως).

Ο αλγόριθμος χρηματοδότησης μπορεί να παίζει ταυτόχρονα τους εξής τρεις ρόλους ανάλογα με το σχεδιασμό του:

A) Διαφάνεια στη χρηματοδότηση και ενίσχυση του ανταγωνισμού για οικονομική αποτελεσματικότητα μεταξύ των σχολικών μονάδων

B) Ενίσχυση της κοινωνικής ισότητας μέσω της επιπλέον χρηματοδότησης σχολικών μονάδων με μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Ρομά, ΑμΕΑ, μεταναστευτικής καταγωγής, κλπ).

Γ) Προώθηση και ενίσχυση συγκεκριμένων εκπαιδευτικών επιλογών (π.χ. εφαρμογή καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ενθάρρυνση της ανάπτυξης των τεχνών και του αθλητισμού).

Σύμφωνα με στοιχεία του δικτύου Ευρυδίκη σήμερα 13 χώρες της Ε.Ε. εφαρμόζουν το σύστημα κατανομής των κονδυλίων στις σχολικές μονάδες μέσω αλγορίθμου. Ανάμεσα σε αυτές τις χώρες βρίσκονται η Ολλανδία, η Σουηδία, η Φινλανδία, η Ισλανδία, η Μ.Βρετανία και η Πολωνία. Σε ορισμένες από αυτές τις χώρες το σύστημα εφαρμόζεται σε εθνική κλίμακα (Ολλανδία και Μ.Βρετανία) ενώ σε άλλες μόνο στο επίπεδο εκτενών εκπαιδευτικών περιφερειών (Σουηδία, Φινλανδία, Πολωνία).

Στην περίπτωση των χωρών που εφαρμόζουν το σύστημα σε εθνική κλίμακα τα προς κατανομή κονδύλια κατανέμονται σε δυο στάδια όπως εδώ προτείνεται. Στο πρώτο στάδιο η κεντρική διοίκηση κατανέμει στους δήμους τα κονδύλια αυτά με βάση τον αριθμό των μαθητών που φοιτούν στα σχολεία τους αλλά και τις ιδιαίτερες γεωγραφικές τους συνθήκες (νησιωτικότητα, ορεινότητα, κλπ). Εν συνεχεία οι Δήμοι κατανέμουν τα κονδύλια στις σχολικές τους μονάδες λαμβάνοντας υπόψη και τα πιο ποιοτικά στοιχεία που αντιστοιχούν στα προαναφερθέντα κριτήρια.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα δυο παραδείγματα της Ολλανδίας και της Μ. Βρετανίας ώστε να καταστεί κατανοητό με πιο τρόπο λειτουργεί το προτεινόμενο σύστημα χρηματοδότησης (βλέπε Πίνακα 16).

Πίνακας 16: Βασικές διαστάσεις του αλγόριθμου χρηματοδότησης των σχολικών μονάδων με βάση τα συστήματα της Ολλανδίας και της Μ. Βρετανίας

Δείκτης	Ολλανδία	Μ. Βρετανία
Βασική χρηματοδότηση	<p>Το πλήθος των μαθητών</p> <p>Το κόστος ανά μαθητή στις ηλικίες 4-7 είναι μεγαλύτερο από ό,τι στις ηλικίες 8-12.</p> <p>Το κόστος ανά μαθητή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτερο από ό,τι στην πρωτοβάθμια</p>	<p>Το πλήθος των μαθητών. Τουλάχιστον το 75% των πόρων μιας σχολικής μονάδας καθορίζονται από το πλήθος των μαθητών</p> <p>Διακριτό κόστος ανά μαθητή για κάθε τάξη</p> <p>Το κόστος ανά μαθητή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτερο από ό,τι στην πρωτοβάθμια</p>
Εφαρμοζόμενα εκπαιδευτικά προγράμματα	<p>Επιπλέον χρηματοδότηση για τη διδασκαλία μειονοτικής γλώσσας</p> <p>Διαφοροποίηση της χρηματοδότησης ανά τύπο σχολείου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση</p>	<p>Επιπλέον χρηματοδότηση σε σχολεία που υλοποιούν προγράμματα για τις τέχνες, τον αθλητισμό, τη διδασκαλία ξένων γλωσσών, και άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα</p>
Υποστήριξη ευάλωτων μαθητών	<p>Λαμβάνεται υπόψη το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων και το ποσοστό των μαθητών ή των γονέων που γεννήθηκαν στο εξωτερικό</p> <p>Επιπλέον χρηματοδότηση για τη διδασκαλία των Ολλανδικών σε αλλοδαπούς μαθητές</p> <p>Ποσοστό μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες</p>	<p>Λαμβάνεται υπόψη το ποσοστό των μαθητών που έχουν δικαίωμα σε δωρεάν γεύμα</p> <p>Επιπλέον χρηματοδότηση για τη διδασκαλία των Αγγλικών σε αλλοδαπούς μαθητές</p> <p>Ποσοστό μαθητών που αποτυγχάνουν σε ειδικού τύπου διαγνωστικό test</p>
Χαρακτηριστικά του σχολείου	<p>Ενίσχυση των ολιγοθέσιων και μικρών σχολείων</p> <p>Λαμβάνεται υπόψη η έκταση των εγκαταστάσεων και η παλαιότητά τους</p>	<p>Ενίσχυση των ολιγοθέσιων και μικρών σχολείων</p> <p>Λαμβάνεται υπόψη η γεωγραφική ζώνη του σχολείου</p>

Ο εθνικός χρηματοδοτικός αλγόριθμος προκειμένου να προκύψει με όσο το δυνατόν πιο ρεαλιστικό τρόπο θα πρέπει να στηριχθεί σε ένα αυστηρό οικονομικό μοντέλο το οποίο αφού καταγράψει για ένα χρόνο τις πραγματικές δαπάνες μαθητών ανά σχολείο σε ένα επαρκές δείγμα σχολείων σε όλη τη χώρα μπορεί να συγκροτήσει μια πρόταση εθνικής εμβέλειας σχετικά με την πραγματική εθνική μονάδα κόστους ανά μαθητή. Τέλος θα πρέπει η εθνική μονάδα κόστους αλλά και ο εθνικός αλγόριθμος κατανομής των πόρων να αναθεωρείται ανά τριετία με βάση τιμολογιακές αναπροσαρμογές αλλά και την εμπειρία που αποκομίζουν οι εμπλεκόμενοι από την εφαρμογή του νέου συστήματος.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Agasisti, T. (2014). The Efficiency of Public Spending on Education: an empirical comparison of EU countries. *European Journal of Education*, 49(4) 543-557.

Αργυρίου, Χ. (2017). *Το μέγεθος και το ετήσιο δημόσιο κόστος ανά μαθητή και ποσοτικοί δείκτες ποιότητας των Γυμνασίων της Περιφερειακής Ενότητας Φθιώτιδας σε Ηλεκτρονικό Περιβάλλον*. Αδημοσίευτη διδακτορική Διατριβή. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Bray, TM. (2011). *The Challenge of Shadow Education: Private Tutoring and its Implications for Policy Makers in the European Union*. Luxembourg: European Commission.

Canton, E., Thum-Thysen, A. & Voigt, P. (2018). *Economists' Musings on Human Capital Investment: How Efficient is Public Spending on Education in EU Member States?* Brussels: European Commission-Directorate General for Economic and Financial Affairs.

Dutu, R. and P. Sicari (2016). Public Spending Efficiency in the OECD: Benchmarking Health Care, Education and General Administration. OECD Economics Department Working Papers, No. 1278, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5jm3st732jng-en>.

European Commission/Eurydice (2014). *Financing schools in Europe: Mechanisms, and Criteria for Public Funding*. Brussels.

European Commission, (2015). *The 2015 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013-2060)*. Brussels.

Eurydice (2013), *National Sheets on Education Budgets in Europe 2013*, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/National_Budgets.pdf.

IOBE (2014). *Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση: Μια Συγκριτική Ανάλυση*. Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), Νοέμβριος 2014, Αθήνα.

ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, (2017). 2017-18: *Τα βασικά μεγέθη της εκπαίδευσης*. Αθήνα.

Levačić, R. (2008). Funding schools by formula. In *Governance and performance of education systems* (pp. 205-245). Springer, Dordrecht.

Ηλεκτρονικές Πηγές

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED11/2016>

https://ec.europa.eu/education/news/new-eurydice-website_el

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/ee3_en.htm